

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT
A GRAFIKAI IPARÁGAK
SZÁMÁRA

SZERKESZTIK:
TANAY JÓZSEF
NOVÁK LÁSZLÓ

NYOMTA A KÖNYVNYOM-
DÁSZOK SZAKKÖRE

TISZTELET-JEGY

A SZÉKESFŐV. HÁZINYOMOR
SEBÉLYZŐ-EGYLETÉNEK

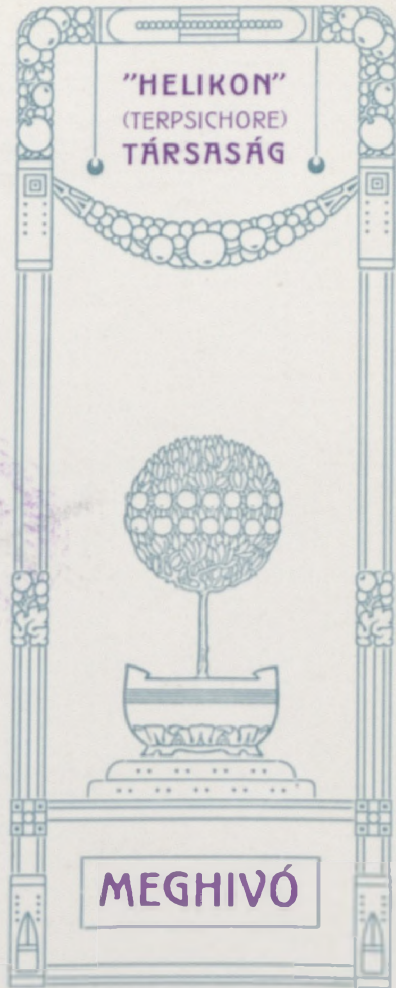
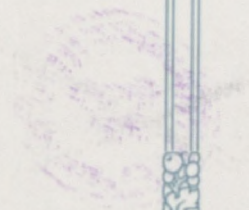
HANGVERSENYNYEL

egybekötött

◻◻ **TÁNCVIGALMÁRA**

1907 március 16 a „Sas”-körben

◻◻ **Kezdete 9 órakor** ◻◻

Magyar Kolleds

✦ fő- és középiskolai diákok otthona ✦

— Írta: —

Rákosi Tibor

— tanár —

— Budapest, 1907 —

Szent-László könyvnyomda nyomása

LUTZ EDE ÉS TÁRSA

FESTÉKGYÁRA

HELYKÖZI TELEFON
64-93.

HELYKÖZI TELEFON
64-93.

BUDAPEST, VII., ÓRNAGY-UTCA 4.

KÜLÖNLEGESSÉGI GYÁRTMÁNYAINK:

PEF

LECKIVÁLÓBB ZOMÁNCFESTÉK

BAZALT FESTÉK

VIHARÁLLÓ, TÚZBIZTOS, HIDEGVIZ
FESTÉK

MIKROSOL

LEGJOBB
SZER.

háztá-
nyálkagombá-
festékek

ellen-
poré-
festékek

LUTZ EDE ÉS TÁRSA

BUDAPEST VII. ÓRNAGY-UTCA 4.

KÜLÖNLEGESSÉGI GYÁRTMÁNYAINK:

BESSEMERFESTÉK

ROZSDA ELLENI LEGJOBB MÁZOLAT

MIKROSOL

HÁZIGOMBA ÉS FALPENÉSZ ELLENI
SZER. STB. STB.

SÚRGCŐNYCIM: FESTÉK LUTZ TELEFON BUDAPEST

POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI SZÁMLA 4176.

MELLÉKLET A GRAFIKAI SZEMLE 1907. ÉVFOLYAMÁHOZ

ON THE IMPORTANCE
OF THE
SZINYE-LIPÓCZER

SALVATOR
SPRING

T. üzletfejeimet tisztelettel értesítem, hogy könyvkötői műhelyemet május 1-ével O-utca 39. alá helyeztem át. Új helyiségemet a modern technika minden utómányával felszereltem. Amidőn ezt szíves tudomására adom, kérem becses támogatásával engem a jövőben is megtisztelni.

Lorilleux Ch. és Társa (Budapest V, Tükör-u. 4).

Dyamatott a festékgyár tüzvörös, fémvörös és szilvászín 30 PH festékével.

Az írás története.

A képratok további kialakulásának, a tulajdonképpeni fogalomírásnak az a jellemzője, hogy a tárgynak meg tulajdonságainak a fogalmát nem a természethő — már amennyiben erről a képrásban szó lehet — rajzával, hanem egyszerűen olyan jelekkel igyekszik visszaadni, amelyeknek megérthetése az érlelő felek kölcsönös megegyezésétől, illetőleg a jelek értelmének megtanulásától függ. Világosan látható tehát már ebből is, hogy a fejlődőtebb képrásban bizonyos mértékig már megvan a szűkebb értelemben vett fogalomírás is. Mert amikor a képratokat készítő folkének külön jeggyel voltak a színek és elvonult tulajdonságok megjelölésére, e jegyek már minden kétséget kizáróan a szorosabb értelemben vett fogalomírásnak a körébe tartoztak.

S itt — mielőtt tovább mennénk — nem árt röviden, közbevetőleg leközölni azt a néhány sort, amelyben a Pallas Nagy Lexikona az írásművészet történetét ismerteti. A részletek megérthetése így egyrészt könnyebb lesz, másrészt pedig a megjegyzéseinket is könnyebben megtehetjük azután.

"Az írás felfedezése a legrégebb időkre esik, s egyelőre a rajzolás első kezdetének a felfedezésével, melynek nyomára már a kőkorszakban is rá lehet akadni. A szorosabb értelemben vett írás első alakjának a fogalomírás tekinthető, amely a tárgyakat bizonyos jelek által állítja elő, s ekkép közvetlenül hat az értelemben. Ide tartozik mindenek elől az emlékirásul használt legrégebb hieroglifikus írás; továbbá a már Kr. e. a harmadik évezredben a kínaiaknál elterjedt képrás, amelynek helyébe a lassankint mindinkább fejlődő írásul szolgáló újabb jelekre egy még most is használatban levő szóírás lépett, amelyben minden szónak külön jele van. További fejlődésében a szavaknak jelek útján való ábrázolása a hang- vagy fonetikus íráshoz jutott, amely az egyes szóelemeket (hangokat) külön-külön jeggyel jelöli. Ez az írás lehet vagy szótagírás, amelyben egyes jelek segítségével egész szótagokat jelölnek, vagy hangírás, amely minden egyes, sőt jelölő hangot külön jeggyel ábrázol. A régi hieroglifikus írástól a szótagírásig és innen a hang-írásig már a régi egyiptomiak is eljutottak; általános használatba az utóbbi írás azonban csak a IX. századnak idején a feníciaiaknál jött, akik betűjegyekkel (valószínűleg 22 ilyen jeggyel volt) nyelvük minden szavát kifejezheték. A tudósok legjobbra a kaldeai írásban mezopotámiai példányt látnak, amely képrásból szótagírás és a régi perzsiaknál kezdetleges hangírás is önmagában fejlődött. — A feníciai ábrát eljutott a többi semita néphez is, s csakévi elterjedésével belőle keletkeztek az arám-azir, a héber és arab ábrák, amely utóbbiak azután a perzsi, afgánok, hinduk és törkökök is elfogadják. A latinok, etruszok és más itáliai népek elkölcsönöztek a feníciai nyomán keletkezett görög ábrát. A legrégebb római ábrát 20 jeggyel állított, amelyek között még számos feníciai van (H, K, Q), s csak később bővítették a szótaghoz képest más jegyekkel. A római ábrát utóbb az európai népek korábbi írásmódjait is kihasználva, így például a germánok rúndit. A görög ábrából fejlődtek ki később a kövülközeli íráskor: a görög, az ógörög, a görögül, a keleti (Egyiptomban) és a nyugati (szász népeknél). A latin írás eredeti alakja az idők folyamán számos változáson ment át, így például külön változtatották az u-i és a v-i; főként Német- és Angolországban az egyszerű U-ból W-i képeztek; a németek használatba hozták az ö-i, ö-i írt." Nagyjából ugyanazt mondják a német Konversations-Lexikonban, sőt a franke Dictionnaire Larousse is; különösen elterjedt tehát nálunk is a tárgyra nézve a tudósok között.

És mégis: amikor tudósaink a képrás és a fogalomírás között különbséget tesznek, ez csak bizonyos határig lehetséges. Amit fogalomírásnak neveznek: az a képrásnak csak egy fejlődőtebb foka, nagyobb írásbeli gyorsaság elérésére céljából egyszerűsített módja. Az egyszerűsítés néha annyira megy, hogy a rajz maga sokszor már nem is hasonlít az általa jelentett tárgyhöz. Hogy pedig a képrás csak szemmel látható tárgyak leírására volna alkalmas, ellentétben az elvonult fogalmak közlésére is használható úgynevezett fogalomírással: nem áll, mert hiszen már mult havi füzetünkben is láttuk, hogy egyszerű, féluad indus törzsek mily finoman s a mellett közérthetően képesek képratokon a szerzetnek stb. fogalmát is kifejezni.

És most térjünk át a kínai írásmódjának ismertetésére.

A menneli birodalomban valamikor, nagyon régen, olyan képrási mód járta, mint most az északamerikai indusoknál. Ez a kezdetleges írás évszázados, sőt évezredes fejlődésen ment által, amíg mai állapotáig jutott. A mostanában használatos sok ezernyi kínai betű között mindössze ha kétszáz van olyan, amelyről még állítható, hogy eredetileg mit ábrázoltak. A többi mind annyira egyszerűsítve van, hogy rá nem ismerhetünk az eredeti alakjára.

A töltsd oldalán bemutatunk egy néhány kínai betűjegyet. Az 1. alatt foglalt két betűsor közül a felsőben az eredeti képek sorakoznak egymás mellé, az alsó sorban pedig ugyanezeknek a mostani írásmódját láthatjuk; a) alatt például a napnak a képe van ábrázolva, s világosan megismerhető, de már az utóbbiak írásban — mint a kör alatt levő betűjegyben láthatjuk, lértarforma alakot öltött. b) a holdnak, c) a hegységnek, d) a fának, e) a kutyának, f) a hagylónak és g) a kútnak az eredeti képratos jegye; mostanában szokásos írásmódjuk közvetlenül alattuk látható.

Az 1. alatt bemutatott egyszerű írásjegyeken kívül összesítettük is vannak a kínaiaknak. Hogy valamely oly fogalmat fejezhessenek ki, amelyet elvonatagsága miatt egyetlen képpel ábrázolni bajos lett volna, két képet állítottak közvetlenül egymás mellé, úgy mint a töltsd oldalnak ábráján II. alatt láthatjuk. A felső sorban itt is az eredeti képratot, az alsóban pedig a mai írásmód látható. Között az első a nap meg a hold összerakása, s fényt jelent; a másodikban az új meg madár van ábrázolva, madárról jelentés; a harmadikban vízrel meg szemet látnak, aminek együttesen könny az értelme; a negyedik képratot fölnek és ajlónak az összerakása, s együttesen a hallgat jelent. Egy a hegytetőre állított embernek remete a jelentése, s így tovább. Ezek a különben nem nagy számú képratos összerakások az idők folyamán csak éppen úgy megváltoztatták az eredeti alakjukat, akár az egyszerű írásjegyek, mint azt a II. alatt második sorbeli írásjegyeken világosan láthatjuk.

Többel viszonyoknak és számoknak az ábrázolása képratos lehetetlen volna, jeleikkel segíthetik megkötés a jó kínaiak: — egyet, = kettőt, ■ hárommal jelentett. s így tovább. A számok így módon való jelölése a rómaiakban is megvan.

Nagyon érdekes volt elvonult fogalmaknak vagy fejezhető dolgoknak a egyszerű képratos jegyekkel, sőt itt értelemben való kifejezése. Bárki is zavarba jönne, ha a "fehér" szó fogalmát kellene képpel kifejeznie. A színek nem tárgyak, hanem tulajdonságok, s ezért közvetlenül kép útján nem is fejezhető ki. A kínai tehát közvetlen, szimbolikus ábrázolással segíthet magán; s ha ezzel szemben a képratos, amelynek tudvalevőleg csak a képe látható. A bardszói.

együttérzést, illetőleg a két jó barátot pedig mi fejezhetné ki jobban, mint az egymással összefüggő két kagylóhéj?

A kínalak írását szótagírásnak is nevezhetnők, amelyben minden kínal szó egytagú, s csak egyetlen magánhangzóból meg egy elébe tett mássalhangzóból áll. S bár nem kevesebb mint 36-féle kezdő mássalhangzót és 125-féle végződő magánhangzót használ az írásában a kínal: az ezek segédelmével előállítható hangkötések által a fogalmak végelenségig menő sokasága lávalról sem fejezhető ki eléggé kimerítően. Aztán meg egyetlen szótagnak különböző értelme is lehet. Amint hogy a magyarban például a "faló" szó falovat is, meg mahón étkézőt is jelent, éppen úgy a kínal nyelvben a "cseu" szónak nem kevesebb, mint ötvenféle olyan értelme van, amely semmiféle logikai vonatkozásban sincsen egymással. Cseu-nek nevezi például a kínal a szívet, a madáralsérgést, a vizes medencét, a veszekedést, a felezést, a körülzárást és a szamarat: cseu a neve egy szállófogtának meg egy mitológiai lónak is. Hogy tehát az összetévesztés kellemetlenségét kikerülje: amikor a cseu-ról mint vizes medencéről van szó, a cseu jegye (az alatti ábrában III. alatt a-val jelezve) elé a víznek jegyét is oda tesz: a kínal ember, úgy hogy az ábrában c) forma áll elő. A III. alatt levő második sor első jegye a cseu-é, a második jegy pedig növényt jelent; a kettőnek összekapcsolása révén a kínal olvasó meg tudja, hogy most szállót jelentő cseu-ról van szó.

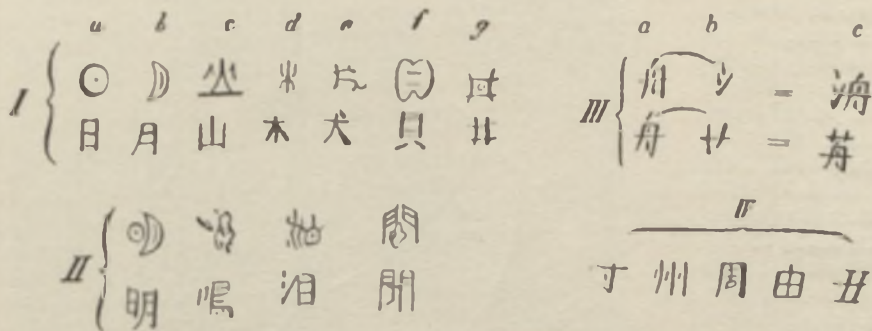
Bizonyos grafikus szempontok két írásjegynek egyetlen harmónikus egészszé való összekötését nem engedővén meg, egy és ugyanazon szótag írására többféle jegyet is használnak; a cseu-nek a már ismeretlen kívül még öt-féle jegye van, amelyeket féle ábránkon a IV. alatt mutatunk be. Ha a kínal ember idegen nyelvű szót akar leírni: szótagokra kell azt bontania, s minden szótagot bizonyos, arra alkalmas jeggyel írnia. De meri az európai nyelvekben előforduló némely hangkötés a kínal nyelvben ismeretlen: az idegen szót gyakran egészen kiforgatják a formájából, például Európa helyett Euipóti, Amerika helyett Amelikliát írják a kínalak.

A kínal írásjegyek számát vagy 50000-re becsülik: ez a rengeteg mennyiséget úgy csökkentik a praktikus életben, a rengeteg elemek szerint kategóriákba osztják be őket. Minden kínal betűjegy bizonyos számú — legfőképpen tízenhét — vonalból áll. Megkülönböztetik ezek között a vízszintet (hung), a függőlegest (sou), a jobbra fordulót (na), az bal felé fordulót (pi) és a horogformájú vonalnak tizenhárom változatát, végül a pontot, s mindezek kombinálása révén keletkezett 214 gyökérjegyet állapítottak meg, amelyek aztán az összes írásjegyeknek az alkotó elemét teszik ki. A kínal nyelvben írott olyan lexikonok, amelyek az összes írásjegyeket a most említett alapon csoportosítják, évszázadok óta közkezen forognak a kínaloknál. Mert bár az adottan lakosság legnagyobb része járatos az írásban s olvasásban: különösen a tudományos munkákban nagyon sok olyan írásjegy fordul elő, amelyet a köznép nem ismer.

A kínalak írásmódjuk előállításának egyik nagy fejedelmeket, Tu-Hit tartják, aki úgy a Krisztus születése előtt 2940-ik év körül uralkodott. A reallagképeket meg a sárban és lezopban meglatászó általánosan vizsgálgatván, támadt az a gondolata, hogy az eddig használatos romlóra helyett jegyekkel való írást vezessen be az egész

menyvel birodalomban. A kínalak ezért "niao tri ven"-nek, madárnyom-írásnak nevezték a találmányát. Nehéz alkalmazkodásúak és merevek voltak ezek a régi betűjegyek. De mentől jobban fejlődött a kínal irodalom, annál szebbek és elegánsabbak lettek a betűk formái is. A Krisztus születése előtti IX. században egy Cseu nevű történetíró össze gyűjtötte és rendbe szedte az addig használt írásjegyeket, a rosszakat kiltotta s újakat alkotott. Az ő írása immár sokat hasonlít a mostanihoz; a kettő közülbelül olyformán aránylik egymáshoz, mint a középkori latin unciális betűk és gót majuszkulák a mi mostan használatos betűnkhez.

Erre az írásmódra a nagy vallásalapító Konfuce idejében (Kr. e. 500 körül) egy újabb körülkezezt, amelyet úgy írtak, hogy a jegyeket hegyes vesszőcskével nád- avagy pálmalevélbe karcolták. Különbben a régi mód írás is ilyenformán történt. — Időszámításunk első századában keletkezett a cao-nak nevezett igen gyors kurzív írás is, amelyben igen sok az önkényesen megállapított rövidítés, s amely éppen ezért nehezen is olvasható. Ernyákra, legyezőkre és szövetdarabokra írt sok emléke maradt fenn ez írásnak. A papirus föltalálásának és az ercet használatba vételének idejével majdnem egyidős a kínal szépirásnak, az úgynevezett kal-zing-sou-nak a keletkezése. Ezt az írásmódot a derék kínalak máig is általánosan használják.

Kínal írásjegyek eredeti és mostanában használt formái.

Már ebből is sejthető, hogy az írányag minőségének mirosoda nagy szerepe volt az írásjegyek formáinak alakulására. Későbbi tárgyalásunk folyamán ez a körülmény sokkalla nagyobb mértékben fogja figyelmünket felkeltetni.

A kínalak mostan papírost, ercet és tuszt használnak az íráshoz. A legrégebb időben bambuszszávból készített, viasszal vagy kenccel bevont táblacskékre írtak, vagy jobban mondva karcoltak valami kihelyezett vesszőcskével. A Krisztus születése utáni második században kezdték meg az írásjegyeknek puha hegyű pálcikákkal vászonra meg selyemre való festését. Mikor aztán száz évre rá a papírost is föltalálták, a puha hegyű pálcika helyett a tengeri nyulak szőréből készített finom ercet foglalta el. Az írás véle — mint mindáunk is — balról a jobb kéz felé történik.

Bármily nagy is a roppant terjedelmű kínal birodalomban divatozó nyelvújársok száma, a császári rendeletekkel stb. mindenfelé megértik, mert az írásjegyek alakja és értelme mindenütt változatlan. S bár furcsán hangzik, de igaz: kelő kitarással bármelyikűn is alaposan megismerheti a kínal írásjeleket, s ennek révén a kínal könyvek bármelyikét is megértheti, a nélkül, hogy csak egy kukkot is tudna a kínalak nyelvén beszélni. Minderről úgy érthet el, hogy a fogalmi írásjegyeknek ezreit véli jól bele az emlékezetébe. A hasonló írásjegyeket használó japánok is meglehetősen könnyen megérthetik a kínalak könyveit, bár a nyelvük tökéletesen elő amazoktól.

Beardsley.

Az angol művészek egyik legkiválóbbikának, Aubrey Beardsleynek 100 lapnyi rajza volt e hó 26-án az Iparművészeti Múzeum első emeleti egyik termében kiállítva. Nagy számú közönség látogatta egész idő alatt a tárlatot, s nyomdász-emberrel is meglehetősen számmal láttunk ottan. Gyönyörű és nyomdász-emberre nézve igen érdekes és mindenek fölött tanulságos kiállítás volt ez, s bizony a saját érdeke ellen vételt az a könyvnyomtató, aki elmulasztotta ennek a maga nemében igen ritka kiállításnak megtekintését.

Beardsley művészetét Szakó Elemér dr., a modern grafikus művészetnek nálunk talán a legalaposabb ismerője méltatta a kiállítási katalógusban röviden bár, de annál jobban megértéssel. Legokosabban cselekszünk, ha ezt itt mindjárti szó szerinti le is közöljük.

"Még nincs huszan-hét éves, mikor Mentonban 1898 őszén meghal. Beteg lelkkel és lázas lélekkel menekült Londonból délre. Megérzi, hogy a szervezete soká nem bírja, s azért korán, igen korán nyugtalanító és emésztő alkalmatlan vágy fogja el őt; mindendáron hírnevet akar szerezni magának. Először mint zenél csodagyermek tűnik föl. Majd novellák kötetekkel szerkeszt babéri. Hő azonban csupán a rajzközlő marad. Illusztrációival éri el hírnévre irányuló vágyát.

Tizenkilenc éves korában már mestere a művészetnek. Akkor készíti első nagyobb művét, a "Mori d'Arthur" című könyvhöz készült szövegképeket, melyekben a fehér-fehére vonalakkal ábrázolt fametszetek halandói kelti névre. Utána a japán művészet ihlettel meg. Egyik tanulmányozója ezt így fejezi ki: "Beardsley a japánok stilizált impresszionizmusát szorítja mértani törvények közé." A megfigyelésnek élessége és a sajátosan beharálós térkitöltéssel eljárása valóban erre mutat. Willó "Salome"-ját már ennek tudásával illusztrálja. Azután éneki magát a rokokóban, s annak ízében rajzolja a "Pantablau" (The Rape of the Lock) képet. Itt már a középkor merevsége s a japán fölfogás után lágy díszszerű elemeket is vegyít a kifejezésébe. — Sokat rajzol még a Studio, a Yellow

Book és a Savoy című folyóiratokba. (Ezek az újságok az angol és bizonyos mértékben a más nemzetbeli illusztráló művészeknek is valódsággal nevelői.) Műveit ötvenéves három kötetbe gyűjtve külön is kiadja. Eszköze csaknem mindig a toll, nagy ritkán nyúl az ecsethez. Néha azonban ceruzával készíti el a rajzot. Rendesen ugyanazon a papíron tervezi, javítja és fejezi be azt. Kezelésénél itt-ott éles vonalat hasít, mintha vésővel dolgozna, máshol meg

lány, mint a poncolás. Művészelete egyéniségéből fakad. Bár a XV. századi fametszetek, a keleti népek s a XVIII. század vég művészeleiből sokat értekesít, sőt lelkében más oldalokról jövő behatásokat is szívesen földolgoz, de bevon mindent az ő sajátos, zenél értékű dekoratív fölfogásának zománcúval. Elfinomult idegek nem a természet felé utalnak, hanem a már létező és leltűnt művészetek kivonatolására. Ezt a kulturális szövedéket azonban egyéni álomkép formájában tárja elénk. Halása, pályája rövid voltát tekintve, meglepően nagy. Az ő nyomdokán halad ma is egy sor illusztráló lap, a német Simplicissimus-tól a The Dial, The Savoy, The Quaria és egyéb angol lapokig; kövői közül Th. Heine, Ricketts, Shannon és Robinson neveit megemlíteni. Megismerhetjük a modern Iparművészetet is; ő

Aubrey Beardsley rajza a "Salome" című műben.

stilizált bolanikának, melyet különös előszeretettel ápol a Studio angol művészeti folyóirat és a hasonló aló szegődött művész-csoport. — Úgy hogy ha el is égettek volna kiadól az őszes rajzait s munkáit, mint ahogy ő maga a halálos ágyán kívánta: az emléke még tovább él volna a modern művészetben, mint kőkölő alkalmi mestere."

Ennyit ír Beardsley dr. ról a magyar könyv-rajzkönyvök egyik legkiválóbbika, Szakó Elemér dr. Bizonyára nem irkardózik hiába a korán elhunyt nagy angol művészeti. Az az osztályon elismerés, amelyet Beardsley rajzait minden nemzet művészi közönsége már ma iszenél elismerővé is ezírt, mindennél meggyőzőbben bizonyítja azt, hogy nem hiábavalóan lehetett leköszenteni benne.

Tavasz.

Fagyos tél után majdhogy nem átmenet nélkül köszöntött be a verőfényes szép tavasz. Erdő-mező új életre ébred, a fűdőbeleg nyomdászok sokaságát új reménység fogja el. Általában könnyen gondolkozónak mondják a nyomdászt, s van is a dolgban valami. Ki a garasával bánik könnyelműen, ki meg az egészségét ferszerli el gondtalanul. Illyelyk aztán a könnyelműbb: nem könnyű eldönteni. Virágfakasztó május havának napsugaras vasárnapjain

alig-alig találunk nyomdász-embert a szabadban. Bezzeg annál több akad a dőhányfűsttel, billányi mikrobával tele kőütházakban. "Uarnak", pollítáznak, közben kártyáznak is egy kicsit. Nem csoda aztán, ha legtöbbjüknek hajító-fát sem igen ér a tüdeje.

Pedig nemcsak önmagukra, családjukra meg a segélyző egyesületünkre káros ez az esztelen életmód. Megsínnyli azt a művészet színvonala is a könnyunyomdászokat. Mert honnan merítsen inspirációt a meesterszédő és színtomatató gépmester, harsak a természetből nem. Meríthet ugyan a kőütházi képes lapakból is, de ezek nyomán aligha jut el az eredetiséghez.

Aki a formakincsét és színharmóniát tudását bővíteni akarja, a szabadban ilyenkor a helye. Egy kicsiny vázlatkönyv meg egy fülszerelés is elég a leghasznosabb és legérdekesebb formákhoz. Erdő-mezőn minden fa és minden virág, de még minden picinyke bogár is az egész tömeget adja a jószemű Iparművész számára. Különbösen a virágok, amelyeknek most vagyunk csak igazán bőségében. Amerre nézünk, mindenütt virág! Ibolya, kőkörrel már elvirágozott. A Sashegy oldalán jórahán volt brüdiük. A rákos réteken a gályahír, a vasuti állások mentén a lókörömű már szintén elhullatta a sárga szirmait. Mind a kettő pompás motívumokat adhat a rajzolónak. Ott van azonban a sötét ibolyaszínű virággal ékeskedő májús, amely a budai oldalon eléggé gyakori. Levéllel is igen szép motívumot adnak. Kővetésre, sziklás dombokon először látjuk még a gyöngyvirágnak vagy másképp kilyóghagymának fűrészes kétféle virágait. Ugyanabban a réteken, például a Keletről ismét a sötét ibolya a zöld fű között a madártréfnék csillogó párjátja, s a Kamara-erdő álljan ott sárgálik még

a remekszép formájú s fölülmulhatatlan színharmóniájú kankalin is. A Kakukhegyen meg a budakeszi erdőben az érdekes levelű, piros-kék virágzatú fűdőfű, a szárazabb réteken az égszínkék veronika meg a sárga pipelű máig is széltében virágzik. A piciny piros virágkoszorúval ékes repkényt megtaláljuk minden útszélen. Gyöngyvirág van a Sashegyen, a Kakukhegyen meg a Kamara-erdőben; egy szép és érdekes rokona, a súlyfű pedig egész foltokat alkot ugyanott. Nagy leveleivel, lecsüngő zöldes-fehér virággal szinte kinálkozik a dekoratív felhasználás céljaira. A sárga virágú boglárka majd minden réten tömegesen található. Búzaföldön, rozs között már most is piroslik itt-ott a konkoly kármin-színben őszülő tölsérfarmájú virága; a gazda nem szereti, de az inspirációra és grafikus megőrül neki. A Sashegy sziklás oldalában sok a fehér és sárga virágú kláris-szegfű, szárazabb réteken az apró, csomósan álló piros virágzatú kartauzi szegfű. A kővérű vagy más névvel varjúháj valóságos sárga szőnyegeket alkot a kisléleányi fensíkon, de egyebütt is, a széltében található kőriszálával egyetemben igen szép motívumokat adva.

A széplevelű, nagy sárgavirágú ferskefű majd minden útszélen megtalálható, ép úgy a pityang is, amelynek szilárdítása útján márreusli fűzetűnknek lapátsza is készült. A fák és bokrok közül most virágzik a dekoratív rélokra már meglehetősen kihasznált vad gesztenye, vagy helyesebben bokrétafa; az akár is

Aubrey Beardsley rajza a "Meri e Arthur" című műben.

széltében illatozik már, s a sárga virágfűrtől valószínűleg kibontotta a maga arányszínben tündöklő szép virágdíszét.

Íme, a forma-kincsnek és színtanulmányokra alkalmas anyagnak mekkora sokasága. Pedig ez csak egy nagyon-nagyon csekély hányada a Budapest környékén díszlő ezer-hétházad-féle növénynek! Ezernyi rajzoló századokon által sem tudná kimeríteni a bennük rejlő tömérdek formakincset.

Szabadban a helye ilyenkor minden egészségre és Iparművész tökéletesbülésre áhító nyomdásznak. Az erdők, mezők csodaszép virággal kőzött, amelyek szemlélésre egyrészt jobbra tonit, mint azaz meg azaz úgynevezett műmelléklet, másrészt pedig gyöngyvirágokból ismét szórakoztat, s visszadillítja a heli munkában megbolygatott egyensúlyát is a lelkünknek.

Festékek és színek.

Egy rövidke fejezet a színek esztétikájából.

Bárhová tekintünk: mindenütt színeket, színeképeket látunk, amelyek a szerint, amint idegeinkre jó hatásúak, tetszenek, vagy pedig ha érzékünket ki nem elégítik, azt mondjuk róluk, hogy nem szépek. A színek iránt való rajongást megtaladjuk minden népnél minden korban. Még a műveltség legalacsonyabb fokán álló néptörzsek is ragaszkodnak — talán csak önkénytelenül, ösztönüknél fogva — a színes dolgokhoz, s mindent, amit csak lehet, kiszíneznek. Önmagukat színes talakkal ékesítik, s a bőrüket is színesre tetovúlják. Mindez azt bizonyítja, hogy nagyon is szeretik a legkülönbözőbb színeket. Már a gyermek öntudatlanul rajong mindenért, ami színes, s úgy vagyunk teremtve, hogy nincs ember, akit a szép színekben ne gyönyörködőnk.

A világosság, a fény, a színek azok, amelyek a test alakjában és minőségében található szépséget, ami bennünk jóleső esztétikai érzést gerjeszt, meg- és fölfoghatóvá teszi előttünk. E nélkül a külső dolgok szemléltése és az azokban való gyönyörködés lehetetlenné volna számunkra téve; a természet szépsége iránti közömbösök volnánk, s ha még szó lehetne művészetről: ennek alkotásában nem tudnánk gyönyörködni. A fény s a színek vezetnek el bennünket mindenhová: ki a virágos rétre, a természet adta szépségek körébe, s a művészet birodalmába is. A fény tárja fel előttünk a világot, s a szín által különböztetünk meg benne mindent. E nélkül a természet üres és egyhangú volna. Látni a fény által látunk, amely megnyitja előttünk a világot, s ragad a végtelenbe; a homály egyenesen elzár mindent, s a végtelenbe süllyeszt; — a minőség megkülönböztethető a szín által. Ezért mondja Kőstlin: "A szín fényugrázás, mely az élesfény teljességéből kiszakítja magát, s aztán saját való alakjában jelenik meg; ez a fény inkarnációja, mi által amaz az érzéki szemléltetés tértelében sokat nyer, s megszünik csupán az éter elvont eszménységének lenni." Az igazi élet a színnel jön a világra. Mindenre ráállik a mondás: minél több szín, annál több élet.

A nap színeképeit, az űvegysábon átöröszöltött tört fénynek finomabbat még csak elképzelni sem lehet. A legnagyobb esztétikusok egyike mondja erre: "Nincs itt többé a fény elvontság, hideg eszménysége; a színben van valami közeli otthonos, bizalmas, kellemesen izgató, megnyerő és lebilincselő. A fény a hideg méltóság, melynek magában a szolgálat árnyékban is több barátságot találunk; a szín jó pajzsanak, ki nem ereszkedik le hozzánk, kihez nekünk nem kell lealacsonyodnunk, kinek világn körében mindenkoron jól találjuk magunkat." S esztétikusunk igazat mond.

A tudomány bizonyítása szerint a szín csak szólaire bomlott fénynyaláb, s így minden színt úgy kell tekintelnünk, mint fényhomályt, melynek egyes szólalet a színes test magába vette, s amely test ilyenformán sem nem egészen világos, sem nem egészen sötét, hanem a kettő közti izü fokozat. Könnyen fölfogható, hogy sem a nagyon világos, sem a nagyon sötét szín egymagában igazán szép nem lehet, s így nem is lehet. Oly színeket összeállítva azonban, amelyek több-körébe az egyik vagy a másik felé közelődnek: szép hatást érhetünk el. Teljesen igazságnak szerint világosíthatunk és sötétíthetünk minden színt.

Térjünk át a színek, színpektrum, vagy ahogyan még mondani szokták: a színlétra színre egyenként. Mutasdja ezt a szívrudny, de a prizma is, s látunk benne hat színt,

még pedig a három alapszínt, s ezek egymással való egyszerű kombinációt. A színek tehát: vörös, narancs, sárga, zöld, kék és ibolya. Ha a vörös, sárga és kék színeket alapszíneknek nevezzük: éppen olyan joggal mondhatjuk a narancsról, zöldről meg ibolyaszínről, hogy ezek vegyített fő színek. Általánosan elfogadott meghatározás az, hogy minden színnek a komplementáris, azaz kiegészítő színe, amellyel együttesen a három alapszínt adja ki (tehát a sárga kiegészítője az ibolyaszín, a vöröset a zöld, a kéké a narancs). — Vannak azonban festékek, amelyek a rájuk eső fényt mind keresztül bocsátják, s olyanok, amelyek mind elnyelik. Az előbbieket fehérek, az utóbbiak feketék. A kettő közé bekelődik a szürke. Ha abból indulunk ki, hogy itt a fény van módosítva a test sajátosságai által, akkor a fehérséget, feketeséget és szürkéséget színlén színeknek kell elismernünk. S e szerint az alapszínek közé kell még soroznunk a fehéret és a feketét is, s mint elsőrendű vegyülettel kell a szürkével bännünk. Hermann esztétikus már inkább csak filozófiailag alapon, de tizedik fő színnek fölveszi még a barnát, a színelemek vegyítésének az eredményét, s mindezek variációjából és kombinációjából lehet kihozni a valkányi mozaligyártól lamert 18000 színárnyalatot.

A legvilágosabb fehér s a legsötétebb fekete színek részletes tárgyalásába ez alkalommal nem bocsátkozom, amennyiben mind a kettővel csak megközelítőleg lehet dolgunk. A kezünk ügyébe kerülő legfehérebb papíros és legfehérebb festék ép oly kevésbé világos, mint amennyire nem sötét a fekete festék. Még a legfehérebb papírosról és a legvilágosabb fehér festékből is hatol szemünk látókörébe rózsaszínű, kékes vagy ibolyaszínű sugár. Bármennyire is tökéletes a kémia, színfehér festéket a szó szoros értelmében talán elő sem lehet állítani; feketét még kevésbé, mert ebbe mindenkoron kell kéket keverni, hogy jól földön, kiadós legyen, s a sokszor kivánatos mérsékelt brutális hatással hason.

A szürke és barna szín tárgyalását szintén hagyjuk ezúttal szűkebb figyelmű körönkön kívül. A mi szempontunkból mérlegelve a dolgok: mind a kettő neutrális szín, mely a sokszorosításban bizonyos hatás eléréstire való törekvéskor igen gyakran jó szolgálattal tesz, mostan való tárgyalásuk azonban előreláthatólag nagyon messzire vezetne.

A sárga, mely legközébe áll a fehérhez, s ahhoz viszonyítva, tisztátalanok és homályosnak tünik föl a szemünk előtt: legvilágosabb az összes elképzelhető színek között, még pedig azért, mert fényereje úriási (nálánál csak az egészen tiszta fehéré nagyobb, amelyiké azonban majónem kétszer akkora). A Kélet fényűzésének, s egyszerűsége — amint mondani szokták — az igazságnek és ártoklásnak a színe. Pedig sárgának látjuk néha napján a napot, a holdat, s az ezüsthényű csillagok mellett itt-ott sárgás talakkal fröszhetünk föl az égbe. Sárga a ringó búzalkalmas, meg sok-sok virág a mezőn. Sárga a legegyszerűbb mérsé világtól kezdve még igen sok más fényforrás is. A kezünk ügyébe kerülő papírosok majónem félnek sárgás a színe, de ha erőteljesen talán nem is ilyen: akad közöttük ritk, amely idővel sárgásodó fehérek. A sárga színek a sokszorosítás mezején is az éles szerephez jut. A fényképezés sárga színnel töppli, s rengeteg ama sokszorosító eljárások száma, amelyeknél az első szín, az alapszín a sárga. A háromszínű nyomtatás alapvető munkája a sárga színnel kezdődik, s a bronzolásban is leginkább sárga színnel kezdenek el. Több ritkán van, de azért még szín és

mindenkoron kiemelkedő. A zöld festékek legnagyobb része sárgás, s egész sereg az ásványi anyagokból nyert sárga színű festék. A vele való munka tisztaságra int; kevés tisztáltság is már elriasztó külsőjevé teszi. A teórában fölállított azt a szabályt, amely azt tanítja, hogy a komplementáris szín jól illik melléje: megdönti a gyakorlat, ellenben tetszetős mellette a vörös. Ez azonban csak egyéni nézetem, hiszen némelyek állítása szerint a vörös és sárga egymás mellett szembántó, s csak szokatlanságával érdekelhet. Hasonlóan szembántónak találják egyesek a sárgát meg a feketét egymás mellett. Azt mondják: van a sárgában elég erély arra, hogy a fekete ellenében is érvényesüljön, s ezért rossz egymás mellé helyezve e két színnek a hatása. E nézetet annál kevésbé osztom, mert akárki is elismerheti, hogy a fekete-sárga ha éppen nem is kellemes, de mindenesetre erőteljes hatású. Sárga és kék egymás mellett: kissé merész párosítás, melyet nagy ügyességgel lehet csak — azt sem mindig — egy harmadik szín alkalmazásával némiképp szelídíteni s elfogadhatóvá tenni. Nézetem szerint mindkét színben hiányzik a lebillincselő erő. Hogy úgy mondjam: szintelen e két szín egymás mellett, hasonlóan, mint egy igen magas és egy meglehetősen mély hang közvetlenül egymás után. Jól illik a sárgához a fehér, akkor is, ha rózsaszíne játszik, de akkor is, ha ibolyás árnyalatú. Arányát egyáltalában nem lehet melléje alkalmazni; az ezüst szokatlan, s inkább torz, mintsem bizarr.

A vörös szín, mint a tűznek a színe, kétségkívül a legtüzezebb. A nap izzó fénye bántóan és sértően hat szemüregünkre, s huzamosabb ideig egyfolytában a sugaralt elviselni nem is tudjuk. A vörös szín hatása mindenkoron erélyes és kiemelkedő, sokszor kápráztató. A grafikai sokszorosításban elsőrendű szerepet tölt be. Ha széles alapterületen csak kicsiny mennyiségben is jelenik meg: egyszerűen föléríti a fölület komorságát. A vörös szín mélységét a fekete bizonyos távolságból nagyban erősíti. Vörös és fekete egyike a legnagyobb ellenítettek; alkalmazásukkor azonban az egymás közti arányra nagyon ügyelnünk kell, nehogy a fekete túlságosan sok legyen, mert akkor a vörös szomorúvá is válhatik. Ezért szoknak ily esetekben, a feketét kissé szelidebbé tenő, ahhoz zöldet keverni. A magyar nemzeti lobogó szerencsésen összeválasztott színekből áll. A három alapszínt kivéve vörös és zöld között kiemelkedően, messziről láthatóan foglal helyet a fehér. Átmenetet von a kettő között, s mégis szerves egészet képvisel azoktól össze. Vörös és kék együttes alkalmazása komoly és magaslatos hatású. Templomi festményeken látjuk gyakran; e célra meg is felelnek, másra azonban már kevésbé, mert a két szín egymásra érzékenyen hat, s a kék elvesz a vörös vidámságából, viszont a vörös meg a kék kedvesességét csökkenti, s így mindkettő elkomorodik.

A kék szín fényereje gyöngye, s ezért fénysegénynek

mondhatjuk. A kék égboltozat szemlélésének sajátos és hatása egész lelkületünkre, meg kell azonban vallanunk, hogy van benne valami sötétes, szenvedőleges felé hajló, éppen úgy, mint a tenger kék vízében. Nyugalomra hangol ez, s nem izgat egy csöppet sem. Tiszta ürességet látunk csak benne, s én a leghűvösebb színnek tartom. Felfedezhető ugyan benne némi gyöngédség, de el kell ismernünk, hogy nehézkes. Közel jár a fényes szürkéhez, mely megtűri a fényt, de el nem sötétül. Alap, mely kihasználható arra, hogy a testek tarkasága rajta jobban előtűnjék. A háromszíni nyomtatásban ez földi le a már egymásra nyomtatott két színt s ennek számtalan keverékét, s ha a tökéleteset megközelítő ez a munka: az utóljára nyomtatott kék szín kiegyenlít minden hézagot; itt föld, ott erősít, amott gyöngít. Emlékezzünk meg röviden a másodlagos színekről is.

A sárga és vörös szín vegyülete a narancs. Világos és meleg szín, amelyben két alapszín olvad össze. Egyik kölcsönzi a fényességét, a másik odaadja melegségét. Felfedezhető benne mind a két jelenség külön-külön, dacára annak, hogy ugyancsak szorosan vannak eggyé olvadva. A narancs-szín kellemesen hat az idegeinkre, vonzó és megnyerő. Ha alkalmazzuk, ügyézzünk a környezetre, nehogy az melegségéből valamiképp is lehűtsön, avagy halványítsa.

Vöröset és kékét ha vegyítünk: ibolyaszínt nyerünk. Az ibolyaszín jelleme nem tiszta. Nyugalanság, komorság sugárzik ki belőle, s igyekezzünk előle menekülni. A benne levő vörös meg kék szín bensőleg nem egyesül; a vörös nem képes elég meleget lehelni belé, s a kék hidegsége merevvé teszi. Egyetlen esetben tűri jól szemünk az ibolyaszínt: akkor, ha az arany előkelő fényével vesszük körül.

A kék szín vegyülete a másik alapszínnel, a sárgával nagyon kielégítő szín. A sárga teltsége a kék nyugalmas szelídségével egyesülve jólesően hatnak szemüregünkre. Nem hat jótkonyabban szín a szemünkre, mint a zöld. Zöld a reménység színe, s a természetességnek a jelképe. Alkalmazása hálás dolog, de rendkívül óvatosnak kell lennünk ilyenkor, mert igen sok a variálójája, s a világosabb árnyalatú zöld könnyen izettenné, a sötét pedig vastaggyá is lehet.

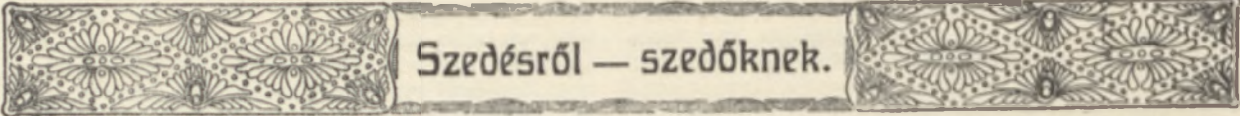
Graphos.

A nyomtatvány színeinek fényét mi okozza?

Ez legelső sorban is a papírostól meg a festék minőségétől függ. Ha a krétázott papíros krétarétege vastag, s jól simított, s hozzá még a forma egyengetése is kifogástalan: középminőségű fekete festékkel is már meglehetősen fényes nyomást érhetünk el. Ha kevés bronzkék festéket vegyítünk a feketéhez: az utóbbi fémtényező lesz a sötétsége is mélyebbé válik. Ha azonban a nyomás túlságosan erős, s a festék a rajz szélé felé kitolódik: a legjobb festékkel s a legjobb papíroson sem érhetünk el szép fényt. Jó fényt ad a száraz nyomat váltával való dörzsölése is.

Hávids Károly rajza. (A Vörösi Antal dr. és Föld Zsigmond dr. szerkesztésű Ország-Világ Almanachjából.)

Szedésről — szedőknek.

A kolumna-súly kiszámítása betű-útsárláskor.

Nyomdák felszerelésekor igen fontos, hogy a könyvnyomlató ki tudja számítani: mekkora betűmennyiség kell valamely újságnak vagy könyvnek a kiszedéséhez, s körülbelül mily összegbe kerül majd az. Az üntődék készítményeket többnyire súly szerint árusítják, s a könyvnyomlatónak is ehhez kell igazodnia, amikor betűt rendel. Könyvelők beszerzésekor tehát a könyvnyomlató mindennek előtt azt határozza meg, hogy hány lv szedéséhez legyen elegendő a vásárlandó betűmennyiség. Az újságokhoz rendelt betűk mennyisége dolgában pedig rendszeren úgy számllanak, hogy két vagy három számot is könnyen ki lehessen szedni.

Bizonyos mennyiségű szedés súlyát különböző módon számíthatjuk ki. Ha síma szedésről van szó, nincs egyszerűbb dolog annál, mint hogy a könyv vagy újság egy kolumnájának nagyságát nonpareille négyzetekre átszámítsuk. Ahány nonpareille négyzet fér el a kolumnán, körülbelül annyi grammnyi súlya van annak, mert a nonpareille négyzelnél betűtípusok súlya megközelítőleg egy gramm, föltéve, hogy a betűmagasság Didot-Berthold-féle, vagy amint általában mondják: francia. A Grafikai Szemle egy-egy kolumnája 51 ciceró magasság és 35 ciceró szélesség mellett (általczimert tehát leszámítva) $102 \times 70 = 7140$ gramm súlyú volna. 20 kolumnányi szedéshez tehát 142800 gramm, vagyis kerekén 143 kilónyi betűmennyiség szükségesletik.

Ebben a számításban azonban benne van a szavak közt levő sorzáró anyag meg a sorok közt levő egyponos táglónak a súlya is, s ezért betűrendelés esetében a föntlebbi 7140 grammnyi betűsúly számítása kolumnánként egy kissé soknak látszik. Valójában azonban mégsem túlságos a számítás, mert hiszen a betűk a különböző szövegekben más-más arányban szedődnek föl, s amikor "üres"-nek mondja szekerényét a betűszedő: rendszeren csak egy-néhány rekesze ürül ki majdnem teljesen, a többiben vagyon még beúje jócskán. Erre a szövegenként változó betűfőléstegre való tekintettel tehát a betűútsárlás időjén számítani kell, s éppen ezért a kolumnát úgy vesszük, mintha csupa betűből állana, sorzáró anyag meg tágló híján. Uastagabb táglókkal — például negyedperletesekkel, negydecicrósokkal stb. — különben mindenkor le kell számítonunk a kolumna magasságából. Ha a mi egyponos táglóinkat számílanók le ilyenformán, 5 ciceróval kevesebbre, tehát 46 cicerónyira kellene vennünk a Grafikai Szemle egy-egy kolumnájának a magasságát, a számítás tehát, a hasábotkat elválasztó cicerót le leszámítva, így alakulna: $92 \times 68 = 6256$ gramm volna egy-egy kolumnánk szövegrésznének a nettó súlya.

Az utóbbi számítás közrebb áll a valósághoz, mint az előbbi, a 7140 grammos, de áuatosság szempontjából jól tesszük, ha föltétele keressük ki a kolumna súlyát, még pedig 6500 grammra, vagyis hat és fél kilóra. Húsz oldal betűszükségletének a súlya e szerint 130 kilogramm lenne.

Hogy aztán ebben a 130 kilónyi betűmennyiségben mi csoda számösszeeggel szerepelnek az egyes betűk, azt az öntő-rendűlők alapján — amikben különben meglehetősen eltérés van a különböző betűöntődékéknél — könnyen kiszámíthatja bárki is. Nonpareille betűből ugyanúgy körülbelül 180000 betű megy egy métermázsára, katonából 140000, petiből 120000, borglászól 100000, garmondából 84000, ciceróból 62000. Valamely öntőde öntő-rendűlője segítségével már most igen könnyen kiszámíthatjuk, hogy 130 kilogrammnyi betű-szükségletünkben körülbelül mennyi e-nak, b-nak stb. kell lenni.

Ha vonaloknak, keretféléknek a vásárlásáról van szó: a nonpareille négyzetekre való átszámítás újján tudhatjuk meg a legkönnyebben, hogy például mekkora hosszúságú réz- vagy ólomléna jut egy kilóra. Nyolcadperletes lénlából (szintén normális magasságút föltételezve) 3000, negyedperletesből 1500, negydecicrósából 1000, félperletesből 750, nonpareille-ből 500, petiből 375, borglászól 333, garmondából 300, cicerés lénlából vagy keretből 250, kétcicrósából 62 és fél, háromcicrósából 28 cicerónyi hosszúság tesz ki körülbelül egy kilót. Ha például valamely cicerónyi keret-fajának a minimuma a betűöntől mintakönyvben 3 kilóban van megállapítva, tudjuk, hogy abból 750 cicerónyi hosszúságú sort volnaánk képesek megszedni. Öt-hat cicerósndi nagyobb átszító-darabok rendszeren kiúdgott talpúak, s ezért aránylag könnyebbek, mint a tele-öntésű kisebb darabok.

Ujjab időben az a szokás, hogy a soros ólmez minimámt 1 méternyi hosszúságban (1 méter = 221 ciceró s 1 peti) állapítják meg. Egy ilyen 1 méternyi minimumban van körülbelül: 450 nonpareille, 335 peti, 300 borglász, 225 cicerós, 150 másfél cicerós és 110 kétcicrós négyzet.

Sorzáró anyagokra általában a betűmennyiség egy hatod részét szokás fölvenni; ha tehát 50 kilogrammnyi betűmennyiség útsárlásáról van szó: 10 kiló sorzáró kell hozzá, természetesen spáciumtól kezdve négyzetig való elosztással. Quadrátból is egy régi tapasztalatokon alapuló megszokás szerint a betűmennyiség súlyának egy hatod részét ajánlatos rendelnünk. Akidésben meg időblázatos munkákban bővelkedő nyomdákban természetesen sokkaltia több ilyen anyagra van szükség, mint az egyszerűen csak könyveknek meg újságoknak az előállításával foglalkozó nyomdákban.

A francia könyvnyomtatók sorszedési technikája.

"Grande nation"-nak, nagy nemzetnek nevezik magukat a franciák, mintegy azt akarva ezzel kifejezni, hogy a legtöbb tekintetben megelőzik, fölülmúlják a többi népeket. A monóds a napkirály, XIU. Lajos uralkodása idején keletkezett, amikor a leőre királyi udvar a kizsárolt nép millióinak föltérből olyan káprázatos pompát fejtett ki, hogy elvakította vele egész Európát, s irigytvé tette a boldagabb nemzeteket is. Később, a nagy forradalom idején bizonyították be nagy nemzet voltakát igazán a franciák: tudományban, művészetben a nélkül is elől voltak, s ehhez még hozzájárult a harci "glaire". Meg is lttasodtak tőle...

Minden különösebb sovinizmus nélkül is meglehetősen fölül el a franciát ez a tudat, hogy ő: francia, a nagy nemzet tagja. S ez önteltségének van legalább is annyi alapja, mint amennyit annak a német erredő, de mindünk is meglehetősen ritkerjedt föltfogásnak megengedhetünk, hogy tudnillik a francia nép minden tekintetben föltaradástalantalan rohan alá a szellemi és anyagi megemmelésés lejtőjén. Mind a két föltfogásban túlzás van, de különösen bántó ez az utóbbiban, a sovinizista németekében.

A francia nemzet számarányához képest talán még most is több tudósai meg művészei szolgáltak az emberiségnek, mint akár a vele versennygő német, akár az angol nemzet. Államformája időkiesőbb, mint a németké meg angoloké, azoridilla előrehaladottság dolgában sem áll rosszebbul, mint emezek. Sőt a legújabb idők története azt bizonyítja, hogy a francia népélet a világra szóló nagy események meg a mai napokig is igen fogékony és bővelgően termé talaja. Főde rá a kommún, az antilliteraris mozgalom és sok más.

S csodálatos: e nagyra-törés és fejlődési készség mellett némely tekintetben olyan konzervatívizmust tanúsítanak a franciák, amit a fölületes szemlélő aligha talál megmagyarázhatónak. Ilyen például a francia könyvnyomtatóknak az újságok kiállítása dolgában megnyilatkozó maradoisága is.

A német szakkultúra említésén nevelkedett magyar nyomdász szuverén megelégedéssel beszél a francia könyvnyomtatásról; ha valami francia napilap kerül a kezébe: büszke fölénytel kritizálja agyon a kiállítást; a részletekben technikai hibákat fedez föl, s ezek alapján kimondja a szentenciát, hogy: a franciák ötven évvel mögöttünk maradtak.

Különösen a betűállítás összekeverése az, ami szakírsaink szemét a francia nyomtatványok szemléltetésekor a legjobban bántja. Az ebben az irányban elhangzó kifogások általában jogosak is, mert a betűk stílusában való egyöntetűség éppen nem vezérlő elve a francia tipográfusnak. Itt következésképpen kicsinyítve bár, de megközelítő hűséggel mutatjuk be a francia szaklapok egyikének a belső címét:

REVUE des Arts Graphiques

CYCLOPHILIE

et publicité cyclique

A záró lénia alatt levő kurzív betűs két sor az utána következő szövegnek a címe; a szöveg előtt nagy iniciálé.

A magyar betűszedő okvetlenül megvető mosollyal szemléli a francia könyvnyomtató eme munkáját. Első pillantásra észreveszi rajta a betűfaják nem modern voltát és összekevertségét, s az ítéletével egyszerűen készen van.

A franciának pedig — éppen ellenkezőleg — nagyon is tetszik a munka. Mert ha nem tetszenék, bizonyára nem csinálta volna. De hát mi az oka ennek az izlésbeli nézeteltérésnek? Talán jobb szakértő, tisztultabb művészi fölfogású ember a magyar vagy német állagosa nyomdász, mint a francia könyvnyomtatók legjobbjainak akármelyike?

Egy egész nagy nemzet összes könyvnyomtatóira a szakbeli tudatlanság meg az izlés hiány szentenciáját csak úgy rövidösen kimondani talán mégsem egészen megalkott dolog. Hátha az a francia más szemmel nézi az ügyet, mint mi?

S így is van. A francia nem látja a részletekben megnyilatkozó stílustalanságot, s a nyomtatványnak csak az összehatását látja. A sorok megválasztása tekintetében vé a kétségkívül jónak bizonyult egyöntetűség elve ellen, de a kétségkívül csellekel, vagy ha talán hallott is az egyöntetűség elvéről valamilyen kicsinyes részletekrőlteknek tekint az, s figyelmét inkább egyéb esztétikai elveknek megkönyvnyomtatási szabályoknak a megtartására irányítja.

Mert hogy a francia könyvnyomtatónak is megvan a maga széppérféje: talán fölételesen is sokat bizonyítottunk.

Ugyünk csak a kezünkbe valami jobb nyomdában készült, újabb kiadású francia könyvet és lapozgassuk végig. Borítékán talán ilyenforma megválasztású sor-egyveletet látunk:

Monsieur Nicolas

OU

Le Coeur Humain Dévoilé

Enfance & Jeunesse

de komolyabb hibát rendszerint csak a címsorokban találunk. A helyes margó-arányra, az illusztrációk, kezdőbetűk tetszés elhelyezésére mindig nagy gondot fordít a francia, nem különben az levek egyenletesen való nyomtatására is.

Valami könnyed, leste stílusa van a francia iparművészetnek általában. Sőt amennyiben nemzetes művészetről van szó: a francia mű hasonlíthatatlanul önállóbb, a maga egészében minden más nép produktumától jobban elütő alkotás, mint akár az angol, akár a német, akár a magyar művészeti vagy iparművészeti termék. A német és angol művészet között bajos íles határvonalat találani, a francia művészet pregnánsul különbözik ettől is, meg amattól is.

Ez a művészeti önállóság átülődik a könnyűdísztetésre is. A francia könyv könnyed hatású, beosztása szellős, díszes finom, szinte légles. Mintha csupa merő női kézbe szánták volna. Az oldal fekete részletei meg a betűk és sorok közüli előrszállító fehérség közt egészen más az arány, mint az angol meg német könyveknél. S ami a nagyobb igényű francia könyvek illusztrációját illeti, ha kevesebb is bennük olykor a dekoratív elem, mint az angol munkáikéban: a szellő humor, mely érzelmesség és önálló művészi fölfogás egyértékűvé teszi őket az angol és német művészetnek a legutóbbi néhány esztendő óta annyira fölkapott termékével.

De még újításra is képes a francia könyvművészet, bár mi nem sokat tudunk róla, mert a német kultúra és művészet elveszi előlünk a kitalást. A Grasset-betűtípus ismeri a magyar nyomdász is. Nos, ez francia művész alkotása. De nem ez az egyedül. Aural stb. néven egy egész sereg művészi betűfaját készítették a francia művészek, s az "Art nouveau", "Fantaisies modernes" stb. titulusok alatt újabb időben megjelent díszítménysorozatoknak se szeri, se száma. Halalmas lendülettel tapasztalhatunk a francia könyvnyomtatásban és mesterszedésben is, csak ki kell nyitnunk szemünket, hogy a maga valóságában megláthassuk.

Az egyöntetűség elvébe ütköző olyan hibákról, aminket a szövegbeli két példánakon láthatunk, még nem lehet következtetni vonnunk az egész francia könyvnyomtatásra nézve. A "grande nation" könyvművészete ma is magas fokan áll, s újításában, eredetiségében ma is létszeteleti parancsoló.

Uers-soroknak kisebb betűkkel való szedése.

Régi, szinte megszentosodott szokásunk, hogy ha valamely regény- vagy egyéb szövegben költemény fordul elő: azt kisebb betűkkel szedjük. Hogy miért: azt bajosan tudnánk megmondani. Legfőképpen azt felelhetnők az ilyen kérdésre, hogy hát így szokás, így tanultuk azt az időseinktől. Pedig hát a regényben, novellában előforduló versek jó része párbeszédés jellegű, hozzátartozik a beszégetéshez, s ilyenformán ugyanovval a betűvet kell szednünk, mint a párbeszéd többi részét. A többiféle nagyságú betűnek alkalmazása különben is tartkija, s így nyugtalan képűvé e zszel

egyszermind nehezebben olvashatóvá teszi a szöveget. Példá rá napl lapjaink ujdonságrovata, ahol petli, borglaz, ritkított borglaz, garmond, ritkított garmond meg ciceróbetűs szövegrészek váltakoznak vad összevisszaságban, s amit hogy szépek találhatna: olyan ember nincs a világon.

A könyvtárbeli rövidítések szabatoságáról.

A modern mesterszedés nem igen túrja a rövidítést. Ullagosan, könnyen érthetően akarja visszatükrözteni a mondatokat, s ezért a rövidítéseket csak elkerülhetetlen esetekben alkalmazzuk, címeknél különösen a szerző neve alatt. Egy mostanában megjelent könyvön azonban ezt láttuk:

IRTA:

DR. SZENTIVÁNYI FEKETE BÉLA

KIR. IT. TÁBLAI BÍRÓ.

Három rendbeli rövidítés van e példánkban. Rövidítve van a "doktor", a "királyi" meg az "illetés" szó, de közülök csak a "kir." a helyes. — A "doktor" szó rövidítésénél a pont fölösleges, mert hiszen mindenféle ú. n. "lettres supérieures"-rel való rövidítés esetében el kell maradnia a pontnak. Hogy aztán egyforma nagyságú betűből szedve hogyan helyes e szó rövidítése, ponttal-e vagy a nélkül (dr. vagy ör): az már más kérdés. Van egy általános szabályunk, amely azt mondja, hogy a rövidítés mellé nem kell pont, ha az illető szó végső betűje is befoglalattatik a rövidített szójegyben. Így aztán a frt, örb és hasonló rövidítések mellől rendszerint hiányzik is a pont. De már a "krajár" szó rövidítését némelyek kr.-nek, mások kr.-nek szedték, s dühös vitákba elegyedtek ama fogas kérdés tekintetében, hogy a "krajár" szó második avagy utolsó betűje-e a rövidítésből r betű. A "doktor" rövidítése dolgában némely korrektor szívesen ragaszkodik ama nézetéhez, hogy a "ör" mellé — szabály ide, szabály oda — pont való, mert különösen ha a név mögött áll a "dr", csonkának, befejezetlennek látják. Sőt ha a sor össze van vonva, még olvasásnál zavart is okozhat a pont hiánya, pl.: "Kárpáthy dr órágállotta ugyan a birtokot, de Ufr drama"...

Főbbel példánkban az "illetésből" azónak "H. táblai" formában való rövidítése bolondság, mert hiszen teret nem nyertek vele, ami pedig a tulajdonképpeni félja két hogy

legyen a rövidítésnek. Aztán meg hogy ha már a térszavak miatt mégis számításba jöhetne az az egy-két pontnyi tér, akkor is költöjel kéne a két szójegy közé, mert az összetételnek a rövidítésben is jelezve kell lennie. Ép ezért a törvényeknek "i. c." rövidítése sem jó; "i.-c." a helyes.

Otromba rövidítést láttunk egy "Komédiás karcolatok" című, mostanában megjelent munkában. Íme itt az egész:

IRTA S ÖSSZEGYÜJTÖTE

FALUDI ANTAL

A BUD. NEMZ. SZÍNHÁZ TAGJA.

Ezt az izléstelen, sőt egyszermind meglehetősen értelmellenes is nevezhető rövidítést a "modernség" szolgálatában követte el a szedője. Azért tudnillik, hogy az alsó sor se legyen szélesebb, mint a felső kété, s így meglegyen a sorok annyira kedvelt téglány-alakja. Ezért kellett az eredetileg összetételt képező "budapesti" szót "bud."-ra rövidíteni, ami bizonyos körülmények közt jelenthet budait, de semmiesetre sem budapestit. Szedő szaktársunk ez esetben sokkal okosabban járt volna el, ha az ú. n. lipsei rendszer alapján alakította volna a sorait, mert e rendszer alapján dolgozni még éppenséggel nem lipográfusok vétek, de az itt bemutatott módon rövidíteni: már ékietlenül nagy hiba.

A keresztnév ritkítatlan hagyása spacionálásakor.

Csuppelt sem lelkesedünk a spacionálásért, mert hiszen ha kiemeléstől van szó, ott van a kurzív, de tudvalevőleg némely munkánál maga a szerző kívánja meg a kéziratban aláhúzott szavak spacionálását, s így a szedő kénytelen ennek az eminensül német szokásnak a követésére. Eppen a napokban szemléltünk írtással egy jogi munkát, amelyben itt-ott harminc-negyven sornyi szöveg is meg volt spacionálva; s elgondolkodva emlegettük: Uajjon akad-e oly elszánt ember, ki végigbetűzi ez állg olvasható paszuszokat?

Most azonban másról van szó. Egy nagy nyomdából kikerült könyvből képdírást mutatunk be okulás céljából:

AUBREY BEARDSLEY MORTE

D'ARTHUR F. MÜBBL.

Így fest a teljes munka sajtóhibáskul. Magyarazat fölösleges hozzá; olvasóink maguk is rájönnek a hibákra, ha össze-hasonlítják ez aláírást az e lap 101. oldalán levő aláírással.

Évkönyvünk.

Jubiláris esztendőben vagyunk. A Könyvnyomdászok Szakkeire az idén tri meg alapításának huszonötödik évfordulóját, búszkén tekintve vissza ama mélyre ható szakirodalmi és szakfejlesztésbeli munkálkodásra, amely ezen a negyedszázadon keresztül a zászaja alatt ment végbe.

A Magyar Nyomdászok Évkönyve mindenkoron átölegetett kiadványa volt Szakkeirünknek, s mikoriban a tagok létszáma és az általános érdeklődés nőni kezdett: első sorban is az Évkönyvet emeljük addig még csak remélni sem mert magos színvonalra. A hatalmas német, francia és angol szakirodalom vezető emberei egyértelműleg úgy nyilatkoztak, hogy a Magyar Nyomdászok Évkönyve méltó búszkesége lehetne bármely nagy nemzeti szakirodalmának is.

A jubláris esztendőben ismét nagyot lépünk előre: olyan Évkönyvet akarunk előteremteni, amely még a legutolsó két évtőlanyomat is túlszárnyalja mind az irodalmi rész szempontjára, mind pedig a költés kiállítás szempontjára tekintetben.

Az alap ehhez máris meg van vetve. Tallforgató szakíróinknak legelőbbje megígérté közreműködésért; legkiválóbb sokszorosított intézetünk kétsz örömmel támogatnak a munkánkban; az Évkönyv szerkesztés és nyomtatásáért pedig ismét a Világosság könyvnyomdája vállalta magára, ami maga is kétsz kezesség erre nézve, hogy pompás, s maga nemében páratlan almanachot kapnak előfizetőink az őszel kézhöz.

A Magyar Nyomdászok Évkönyvének előfizetési ára 2 korona és 50 fillér Budapesten s a vidéken egyaránt. Ez az összeg szeptember közepéig 20—30 filléres részletekben is irírlésizhető. Aki azonban június 1-éig Szakkeirünkbe beiratkozik, s tagadói irírlésbeli rendszeren fizeti: a Grafikai Szemleben kívül ingyen kapja meg az Évkönyvet is.

Megjelentés után 3 korona lesz a Magyar Nyomdászok Évkönyvének az ára, helyben úgy, mint a vidéken is.

A Könyvnyomdászok Szakkeire választmányának meg-bízásából: Novák László, szerkesztő.

Szakoktatás.

A Kőnyunyomódszok Szakköre szaktanfolyamai.

Az elmúlt tanítási esztendőről szóló jelentésünkkel kapcsolatosan a jövő tanítási év tervezetét is beértesztettük már a kereskedelemügyi minisztériumhoz. A följeljesztést folytatólagosan itt közöljük (az eleje mult számunkban az elmúlt esztendő jelentéssel együtt már napvilágot látott):

Összesen tehát 15 különböző féle tanfolyamot rendezünk a következő tanítási esztendőben. Egy részük az egész tanítási éven át húzódik; a többi egy-illetve két ciklusos lesz. Beszélésüket különben a következőkben mutatjuk be:

I. ciklus.

(Terjed 1907. évi szeptember hó 15-től egyenaz évi november hó 2-ig.)

Usodnaponként:

Az egyik tanteremben: 8-12. kőnyunyomóal vázlatkészítés.

A másik tanteremben: 8-10. a kőnyunyomatás története.

" " " " 10-12. a papirus.

A kísér. nyomódban: 8-10. mesterszedés.

" " " " 10-1. illusztráció, szines s domb. nyomtatás.

Minden hétfőn este: 7-9. cinkográfia.

Minden kedden este: 7-9. kőnyuszadás.

Minden szerdán este: 7-9. galvanoplasztika.

Minden csütörtök este: 7-9. táblázatszedés.

Minden pénteken este: 7-9. alapnyomati lemezek vétele.

Minden szombaton este: 7-9. nyomtatás-sajtók szerkezete.

II. ciklus.

(Terjed 1907. évi november hó 3-tól egyenaz évi december hó 21-ig.)

Usodnaponként:

Az egyik tanteremben: 8-12. kőnyunyomóal vázlatkészítés.

A másik tanteremben: 8-10. a kőnyunyomatás története.

" " " " 10-12. kőnyunyomóal kalkuláció.

A kísér. nyomódban: 8-10. mesterszedés.

" " " " 10-1. illusztr., szines s domború nyomtatás.

Minden hétfőn este: 7-9. légeen nyelvek szerdés.

Minden kedden este: 7-9. kőnyuszadás.

Minden szerdán este: 7-9. a kőnyunyóal munka ismeretlées.

Minden csütörtök este: 7-9. táblázatszedés.

Minden pénteken este: 7-9. alapnyomati lemezek vétele.

Minden szombaton este: 7-9. nyomtatás-sajtók szerkezete.

III. ciklus.

(Terjed 1908. évi január hó 3-tól egyenaz évi február hó 22-ikéig.)

Usodnaponként:

Az egyik tanteremben: 8-12. kőnyunyomóal vázlatkészítés.

A másik tanteremben: 8-10. a kőnyunyomatás története.

" " " " 10-12. grafikal sokszorosító iparágak.

A kísér. nyomódban: 8-10. mesterszedés.

" " " " 10-1. illusztr., szines s domború nyomtatás.

Minden hétfőn este: 7-9. stereotípa.

Minden kedden este: 7-9. kőnyuszadás.

Minden szerdán este: 7-9. kalkuláció.

Minden csütörtök este: 7-9. táblázatszedés.

Minden pénteken este: 7-9. alapnyomati lemezek vétele.

Minden szombaton este: 7-9. cinkográfia.

IV. ciklus.

(Terjed 1908. évi február hó 23-tól egyenaz évi április hó 10-ikéig.)

Usodnaponként:

Az egyik tanteremben: 8-12. kőnyunyomóal vázlatkészítés.

A másik tanteremben: 8-10. a kőnyunyomatás története.

" " " " 10-12. a papirus.

A kísér. nyomódban: 8-10. mesterszedés.

" " " " 10-1. illusztr., szines s domború nyomtatás.

Minden hétfőn este: 7-9. légeen nyelvek szerdés.

Minden kedden este: 7-9. kőnyuszadás.

Minden szerdán este: 7-9. a kőnyunyóal munka ismeretlées.

Minden csütörtök este: 7-9. táblázatszedés.

Minden pénteken este: 7-9. alapnyomati lemezek vétele.

Minden szombaton este: 7-9. nyomtatás-sajtók szerkezete.

U. ciklus.

(Terjed: 1908. évi április hó 26-ikától egyenaz évi június hó 13-ikéig.)

Usodnaponként:

Az egyik tanteremben: 8-12. kőnyunyomóal vázlatkészítés.

A másik tanteremben: 8-10. a kőnyunyomatás története.

" " " " 10-12. grafikal sokszorosító iparágak.

A kísér. nyomódban: 8-10. mesterszedés.

" " " " 10-1. illusztr., szines s domború nyomtatás.

Minden hétfőn este: 7-9. stereotípa.

Minden kedden este: 7-9. kőnyuszadás.

Minden szerdán este: 7-9. kalkuláció.

Minden csütörtök este: 7-9. táblázatszedés.

Minden pénteken este: 7-9. alapnyomati lemezek vétele.

Minden szombaton este: 7-9. galvanoplasztika.

A tanfolyamokon alkalmazott tanterék egyfő-egyig mesterségünk valamely ágazatában kiváló gyakorlatosságot elért szakemberek, s mint ilyenek, kész szaktekintélyek gyandánt szerepelnek a több-kevesebb gyakorlatossággal már szintén bíró, fölnőtt emberekből álló hallgatóságunk szemében. Nevük és némely egyéb rájuk vonatkozó adat itt következik:

1. Ifj. Aigner Antal, Buschmann Ferenc budapesti nyomdájának mesterszedője, szaktanfolyamainknak 1905 óta helyettes vezetője. (Tanítja a vázlatkészítést s mesterszedést.)

2. Augenföld Miksa, kőnyunyomóal üzletvezető. (Tanítja a kőnyunyomóal munkák árkiszámítását és a kőnyuszadást.)

3. Balázs Károly, a Pallas r.-t. nyomdájának gépmestere. (Tanítja az illusztrációt, szines és domború nyomtatást.)

4. Bárány Nándor, az Athenaeum r.-t. mesterszedője. (Tanítja a kőnyunyomóal vázlatkészítést és mesterszedést.)

5. Bauer Henrik, Hornyánszky U. nyomdai gépmestere. (Tanítja az illusztrációt, szines és domború nyomtatást.)

6. Darvas Adolf, a Franklin-Társulat hivatalnok. (Elsőadója a táblázatos munkák szerdéséről szóló tanfolyamnak.)

7. Fekete Béla, az Athenaeum r.-t. nyomdájának mesterszedője. Végezte az Iparművészeti Iskola hároméves rajz-tanfolyamát. (Tanítja a vázlatkészítést és mesterszedést.)

8. Fekete Géza, Ifj. Kellner Ernő nyomdájának mesterszedője. (Tanítja a vázlatkészítést és mesterszedést.)

9. Fuchs Zsigmond, a Pallas r.-t. nyomdájának főgépmestere. (Ismereti a kőnyunyomatató sajtók szerkezetét.)

10. Hoffmann Antal, a Pesti Kőnyunyomda r.-t. stereotípa alosztályának a vezetője. (Tanítja a stereotípiát.)

11. Klein Ferenc, kőnyukötő-mester. (Tan. a kőnyukötést.)

12. Kún Kornél, a Világosság r.-t. kőnyunyomdájának mesterszedője. (Tanítja az alapnyomati lemezek vételeit.)

13. Kun Mihály, Márkus S. nyomdájának mesterszedője. (Tanítja a vázlatkészítést és mesterszedést, meg lemezvételeit.)

14. Mitrowszky József, a Pallas r.-t. nyomdájának első mesterszedője. (Tanítja a kőnyunyomóal vázlatkészítést és mesterszedést, valamint a lemezvételeit és galvanoplasztikát.)

15. Müller A. József, Hornyánszky U. nyomdájának művezetője. (Vezetője a cinkográfiai szaktanfolyamnak.)

16. Novák Alajos, a Pallas r.-t. mesterszedője. (Tanítja a vázlatkészítést és mesterszedést, meg a táblázatszedést.)

17. Novák László, a Grafikai Szemle és a Magyar Nyomódszok Évkönyve szerkesztője, a szaktanfolyamoknak kezdetétől fogva vezetője. (Tanítja a kőnyuszadást, a kőnyunyomatás történetét és az légeen nyelvek szerdését; ismereti a papirus és a grafikal sokszorosító művészeteket.)

18. Paulovszky J. Alajos, az Athenaeum r.-t. első mesterszedője. (Tanítja a kőnyunyomóal vázlatkészítést és mesterszedést, valamint az alapnyomati lemezek vételeit is.)

19. Prüner Arnold, Hornyánszky U. nyomdájának mesterszedője. (Tanítja a vázlatkészítést meg a mesterszedést.)

20. Salamon József, a Réval és Salamon könyvnyomdai cég főnöke. (Tanítja a papírosról szóló tanfolyamnak.)

21. Spitz Adolf, a Rigler József Ede r.-i. mesterszedője. (Tanítja a vázlatkészítést és mesterszedést, a lemezvést.)

22. Stalla Márton, a Szent-László-nyomda művezetője. (Tanítja a könyvnyomdai árszámítást és a táblázatszedést.)

23. Stefáni József, a Korvin Testvérek nyomdája mesterszedője. (Tanítja a vázlatkészítést és a mesterszedést.)

24. Szabó Kóbert, a m. kir. Államnyomda h. művezetője, a bécsi Graphische Lehr- und Versuchs-Anstalt igazgatója. (ismerteti a grafikai iparágakat.)

25. Szántó Béla, a Pallas r.-i. üntődjének vezetője. (Tanít a stereoplial és galvanoplasztikai tanfolyamokon.)

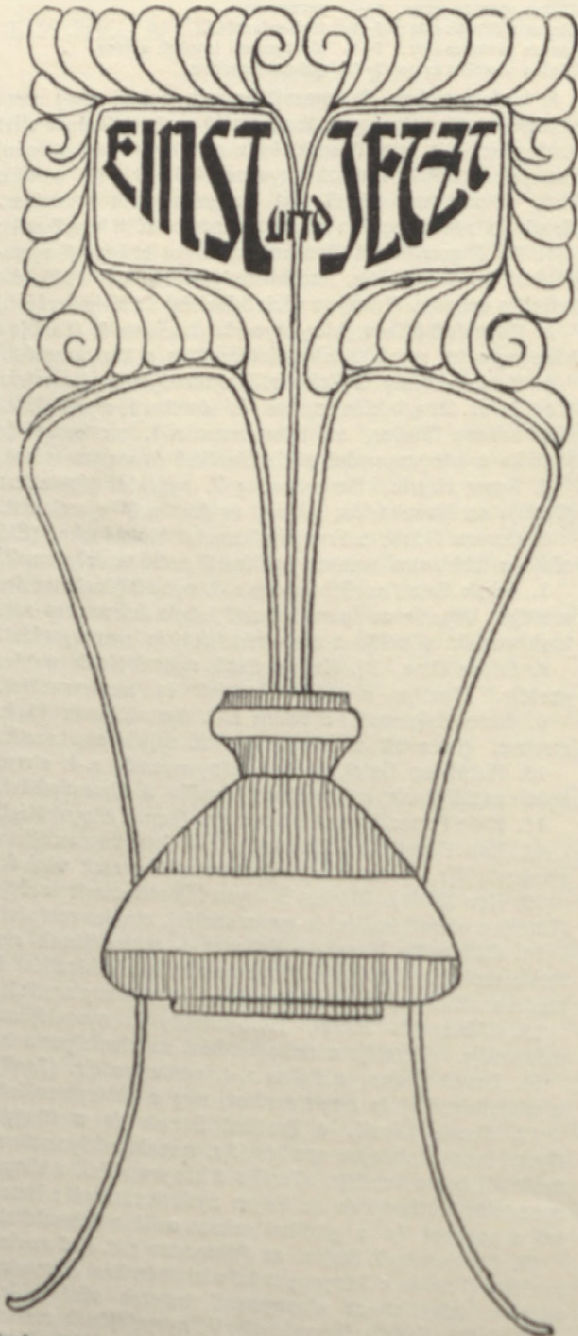
26. Tanay József, a Grafikai Szemle szerkesztője, a Pestl Könyvnyomda Részvénytársaság művezetője. (Tanítja a magyar nyomdászat és grafikai sokszorosítás történelmét.)

Amint a fenti névsorból is kivehető: az egyes szakfolyamokon több előadó, illetőleg munkavezető is fog működni. Az egyes kurzusok előadói egyetemlegesen felelősek a tanórák pontos megtartásáért, s hetenként megtartandó értekezleteiken esetről-esetre kijelölik maguk közül az előadást tartó szakértőt, illetőleg szakértőket. A tanfolyamok oktatásügy vezetőjének a dolga aztán, hogy ellenőrizze: pontosan a megszabott tanterv szerint történik-e az oktatás.

A könyvnyomdai vázlatkészítési és mesterszedési tanfolyamok tanítási anyaga a következő: A vázlatkészítés haszna, kézirai áttanulmányozása, könyv cím taglalása, vázlatkészítéshez szükséges eszközök, vázlatpapíros, fülőlappos ceruza-vázlatok (nyers vázlat), betűk stb. átmásolása a mintakönyvből, teljes kivett vázlat, a tervezésbeli munkák sorrendje, a vázlatpapíros nyirkosítása, másolópapíros használata, vízfestékek és ecetek használata, a papíros szerepe tervezéskor, a nyomtatási fölület határainak hangsúlyozása, a betű komolysága és könnyedsége, szókészlet egyenlő beosztása, szóközli beosztás különbözősége ritkított és tömör szedésben, sorok zárása, antiqua és modern vallás közli különbség, arany metszés arányainak meghatározása, lipcsel módra való címszerzés, modern címszerzés, látásbeli csatlakozások a sornál, beosztás, a sorok hosszúságának aránya egymáshoz, írásjegyek elhagyása a címkéknél, ábrák elhelyezése és beosztása, a díszítés egyenlősége, homloklet, záró dísz és kezdőlet alkalmazása, többzsinóron nyomtatott szöveg, a sorok egyforma megjelenítése, a betűk nagyság- és színerebeli kontrasztja, árjegyzékek szerzése, vázlatkészítés árjegyzékek szerzése előtti, árjegyzékek bekerítése, hirdetés-szerzés, szöveg módosíthatósága hirdetésekben, hirdetések keretezése, elválasztó vonal a hirdetések közli, verzállás-soroknak kurrens betűekkel való váltakozása, sorkiegészítők, sorbeli egyenlőség, betűnagyságbeli kontraszt, keskeny és széles betűk használata, verzállással való kiemelés, aláhúzással való kiemelés, az aláhúzott vonal vastagsága, betűfokozatok számának mértékeltése, kurrens betű nagyobbok olvashatósága, szimmetria, sötét és világos sorok váltakozása, szöveg és dísz közömbi hézag, szerzés rendje bekerített nyomtatványndól, készletalkalmazása, óra tér dekoratív hatása, keretvonalú megállóvonalú betűk és díszek egybehangzása, hézag-elosztás a keretes nyomtatványndokon, térközlet a nyomtatványndon, margó aránya, plasztikus hatás kerületése, a dekoratív vonal, párhuzamos vonalak, soros díszek, a könyvnyomdai dísz szerepe a mesterszedésben, renaissance- stb. díszek használhatósága mondan, a szalag a keretben, a keret csipkésze, varrat a keretben, a modern irány díszítő anyaga, a dísz alkalmazásának a szövegtől való függősége, a betű viszonyítása a papírhoz, a köbbfejta betűvel szerzett nyomtatvány állhatatlansága, a tónus-érték megállapítása, többzsinóron nyomtatvány színének megállapítása, szövegnek és dísznek szerepe a nyomtatványndon, a sikk ornamentum meggyarazása, sötét dísz és világos szöveg egyenlőségbe állítása, jó és rossz papíros hatása a nyomtatvány sikerültére, díszítő-ábrák kizárása, sorpótló dísz alkalmazása, a sorok és a dísz keretnek egymáshoz való viszonya.

Az oktatás a legfőbbik tanfolyamokon gyakorlati lesz. Kiindulási pontul időre-ldőre a következő nyomtatványndokel veszők, kereteszetben váltakozva: névjegy, cégjegy, rakóválti meghívók, házgyűlési és hasonló meghívók, másorok, féltrendők, belépő-jegyek, kártyarendők, övűzlet-kártyák, fogadói jegyek, temetőkere kivev lapok, levéllet, számla, szállító-levél, kártya, prospectus stb.

(Folyt. köv.)

Kovács Károly rajza. (Falk Zsigmond dr. német novellás könyvből.)

A sajtó-revizió.

Mindennek, s így a munkának is etikai alapon kell állania. Az a munka tehát, mely nem nyugszik etikai alapon, csökkenül erkölcsi értékét annak, aki a munkát végzi. Így szükséges, hogy munkánkat mindig szilárd etikai érzékkel végezzük, mert ellenkező esetben munkánk reputációjának nem hogy növelné, hanem esetleg teljesen tönkre is teheti.

Már pedig minden szakemberben meg kell lennie annak a borsodálynak, hogy jó szakembernek ismerjék el. Ha azonban munkáját csak fölületesen vagy a kellő erkölcsi érzék hiányával végzi, ezt a célt sohasem érheti el, sőt mint szakember a hozzáérők szemében silány értékűvé válik.

Elkerülhetetlenül szükségesnek tartottam ez axiómákat előre bocsátani, midőn a sajtóreviziók körül előforduló nézeteltérésekről kívánok szólni, mert csak ezzel világíthatom meg némelyek ebbeli álláspontjának helytelen voltát.

A nézeteltérés a sajtórevizióknál ugyanis a körül forog, hogy vajjon köteles-e a gépmeister a sajtóreviziókban előforduló jelentéktlenebb javulásokat elvégezni, avagy sem?

Némely gépmeister azt állítja, hogy ő egyáltalán nem tartozik figyelembe venni a sajtóreviziót, ha mindjárt egyéb javítani való nincs is rajta, mint egy-két lénia-igazítás.

Ezt az álláspontot azonban nem védni semmi, még az általános gyakorlat sem, mert ehhez a gyakorlathoz — nézetem szerint helyesen — nem ragaszkodnak sokan a gépmeisterek közül. Irrott szabályt pedig e tekintetben egyáltalán nem ismernek. Azt hiszem: szaktársaim egyike sem.

De ez állásponttal szemben két fontos érve utalhatok.

Az első érve az, hogy a formaszédállítás és formazárás a gépmeister főadata lévén, akivellenül kell, hogy a munka közben a formában levő léniákkal is helyre igazítsa, kárhozatban az egyes részleteket is helyre állítsa, mert hiszen ezt bárki is, aki olvasni tud: meg képes tenni. Nagyon szomorú dolog volna, ha csak egyetlen olyan gépmeister szakértésünk is akadna, akitől még ezt sem várhatnók el.

A második érve azokon az axiómákon alapul, melyeket bevezetésül előre bocsátottam. A jó szakembernek vagyis ebben az esetben a jó gépmeisternek szigorú erkölcsi értékét fogva nem szabad tőrnie, hogy a kezéből kikerülő

munkában a léniák helytelenül álljanak. Ez az erkölcsi érzék kell hogy föltétlenül arra sarkallja őt, hogy azokat a dolgokat, melyeket ő maga el tud végezni: el is végezze.

Ha azonban a gépmeister ezt nem teszi meg, eljárása mindenesetre laza erkölcsi érzékre mutat, sőt bátran el is mondhatjuk róla, hogy munkáját ambíció nélkül végzi, s nem törekszik arra, hogy jó gépmeisternek ismerjék őt el.

Igazságtalan lennének ugyan, ha azt állítanám, hogy a léniák vagy ehhez hasonló dolgok, például a díszítvények megvizsgálása is minden esetben a gépmeister dolga volna.

Ugyanakkor, midőn ezek helyreállítása nagyobb munkát igényel, úgy hogy még a szedőnek magának is elegendő munkát ad, míg az igazítani valót megfellelően elvégzi.

Ezeket a nagyobb munkákat, valamint a hibajavításokat akivellenül a szedőnek kell elvégeznie, mert ezek már az ő működési körébe vágnak, s a gépmeister egyébként sem lehetne azzal terhelt, hogy a maga működési körén kívül eső és tán hosszabb ideig tartó ilyen munkát is végezzen.

De amint megkímélendők ettől a gépmeisterek, éppen úgy elvárhatjuk tőlük azt, hogy csekélységek miatt a szedőket munkájukbanne háborgassák, s fölsőlegesen ne terheljék.

Ezzel a kimérettel és előzékenységgel tartoznak egymás iránt mint szaktársak, ha az üzleti érdekek nem is veszik figyelembe, mit azonban lelkiismeretes nem is lehet szem elől téveszteni, mert munkásberszűletünk is diktálja.

Egyébként el kell ismernem azt a világszerte lényeg, hogy az intelligens gépmeisterek jó része — igen csekély kivétellel — meg is teszi ebben a tekintetben a kötelességét, s nem kapaszkodik olyan állítólagos elvekbe, amelyek csak arra alkalmasak, hogy szakemberi reputációjuknak ártsanak.

Megjegyzem végül, hogy az itt elmondottakkal senkit sem akarok megbántani, s csak általában mondtam el a kérdés felett nézetemet, hogy a sajtó-revizió körül fenforgó nézeteltéréseket lehetőleg tisztázzam és az e miatt bizony megjelölésüket lehetőleg fölmerülő egyenlenségeket eloszlassam.

Igen melegen óhajtom, hogy ez a jóakarató törekvésem sikerre vezessen, s a sokszor kellemetlen kontroverzió e fölött végleg megszűnjön.

Grócz Ernő.

Különböző apróbb közlemények.

A nyomdászati s rokon szakok a pécsi kiállításán.

E hó 15-én nyílt meg a pécsi kiállítás, melyen azonban szakunk nagyon gyöngén van képviselve. Én legalább mindössze csak öt cég kiállítását láttam. Lehet, hogy több is van, de katalógus hiányában — mely különben most van sajtó alatt — nehéz valamennyit fölitalálni, mivel nem egy csoportban, hanem szanaszét vannak elhelyezve, no meg a rendezésemre állott idő is kevés volt arra, hogy mindent átkutatva, a szakunkat érintő rész alaposabban tanulmányozhattam volna. Amit láttam, itt foglalom össze:

A hírvételek közül a Pécsi Irodalmi és Könyvnyomdai Részvénytársaság könyveket és füzeteket, a Tolza József cég könyveket, levélfüzeteket, meghívókat és egyéb akció-célcédákat, a Wessely és Horváth cég azinót akció-cédákat vesz részt a kiállításán. — Utóbbi kiállítást csak kevéssel láttam: a szakmáért Malinár Mór céget, mely igen csekély

kollektívával vesz részt, s a fővárosi Szent-László-nyomdát. Az utóbbinál nagy hiba, hogy az egész kollektívó vagy három-négy méter magasságban a falra van szögelve és így csak létra segítségével lehetne kellőképpen áttekinteni.

A rokon szakok közül első helyen áll a Rigler József Éde Részvénytársaság, melynek két helyen is van kiállítása: az Iparcsarnokban a papíroszármazékosztály, a tanszerek kiállításának csarnokában pedig a fényképezési osztály kollektívója látható. Ugyanígy van a Magyar Földrajzi Intézet Részvénytársaság kiállítása is. Az Iparcsarnokban található továbbá az Első Magyar Műdomborító- és Papíroszármazékosztály, valamint Kremser Bertson dombornyomó műintézetének és levélpersztygyárának munkái is. Divald Károly képes levelező-lapja egy egész fölkeft trijzen betöltöttek.

A papírsztygyárakat csak az Első Magyar Papírpar R.-T. és Smith és Meynier fiumel papírsztygyára által láttam kép-

ulselver. Ide számíthatom Andorényi Zsigmond budapesti papíros-szaküzletének a kiállítást is. — A könyvkötőket Gattermayer Nándor budapesti üzlete valóban remek munkákkal képviseli. (Hogy a helyi cégek részt vettek-e a kiállításon, az majd csak a katalógus megjelenésekor fog kiderülni, mert biz én semre sem találkoztam ezek kiállításával.)

A Nagynyelvi Könyvnyomda és Papíráruhágyár Készvénnytársaság csakis dobozokat állított ki. Közvetlenül e mellett áll a Schöntag Gyula által kiállított szedőállvány. A könyvkiadók közül a Franklin-Társulat és Lampel Róbert együttes kiállítása, valamint az Athenaeum és Szent-István-Társulat

kiadványai láthatók a fonszerek kiállításának csarnokában.

Ezekben számolhatok be a pécsi kiállításon egy rövid délutánon át futólagosan szerzett tapasztalataimról a szakunkat illetőleg. Az egészre legközelebb még visszatérek.

Nem hagyhatom azonban már most sem szó nélkül az egyéb szakbeli kiállításoknál szanaszét található címkétyűket, árjegyzékeket és egyéb reklámos nyomtatványokat. Ezek legelőbbjének tipográfiai kiállítása kritikán aluli: hanyagul összetákoltt szöveg, piszkos nyomás jellemzi majd valamennyit, melyek javarészen impresszum alnca, bizonyára készítték "tűlságos szerénységének" miatta. Csak az a vigasztaló, hogy ha folyton oly nagy lesz az ily nyomtatványok iránti kereslet a kiállítás látogatói részéről, mint pünkösdi első napján, hát hamarosan elfognak tűnni azok az egyes csarnokokból, s nem fogják demonstrálni a később jövő idegeneknek a magyarországi nyomdai par "előrehaladottságát".

Fiedler Károly.

A Pátria Irodalmi és nyomdai r.-t. közgyűlése.

A Pátria r.-t. a minapokban tartotta rendes évi közgyűlést Perczel Ferenc elnöke alatt. Az Elek Emil vezérigazgató által előterjesztett évi jelentés szerint a nyomdai vállalat forgalma 116325 koronával emelkedett. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület erkölcsi támogatása alatt álló könyvkiadó vállalat is évről-évre emelkedik. Az évi nyereség 50505 koronát és 11 fillért tett ki; ebből 5 százalékat tartalékalapra, 10 százalékot az igazgatóság jutalékára, 35000 koronát pedig osztalékra (részvényenként 28 kor.) javasol az igazgatóság. A jelentést és nyereségfőelosztásra vonatkozó javaslatot a közgyűlés egyhangúlag elfogadta. Ezután megválasztották igazgatósági tagokul: Édui Illés Aladárt, Perczel Ferencet és Springer Ferencet, a felügyelő bizottságba Drucker József r.-t., Maurer Ulmost, Mezey Békát, Szelezchky Ivánt és Zachár Gyulát. — Ney Béla indítványára a közgyűlés köszönetet szavazott az igazgatóságnak, valamint a vállalat alkalmazottainak is.

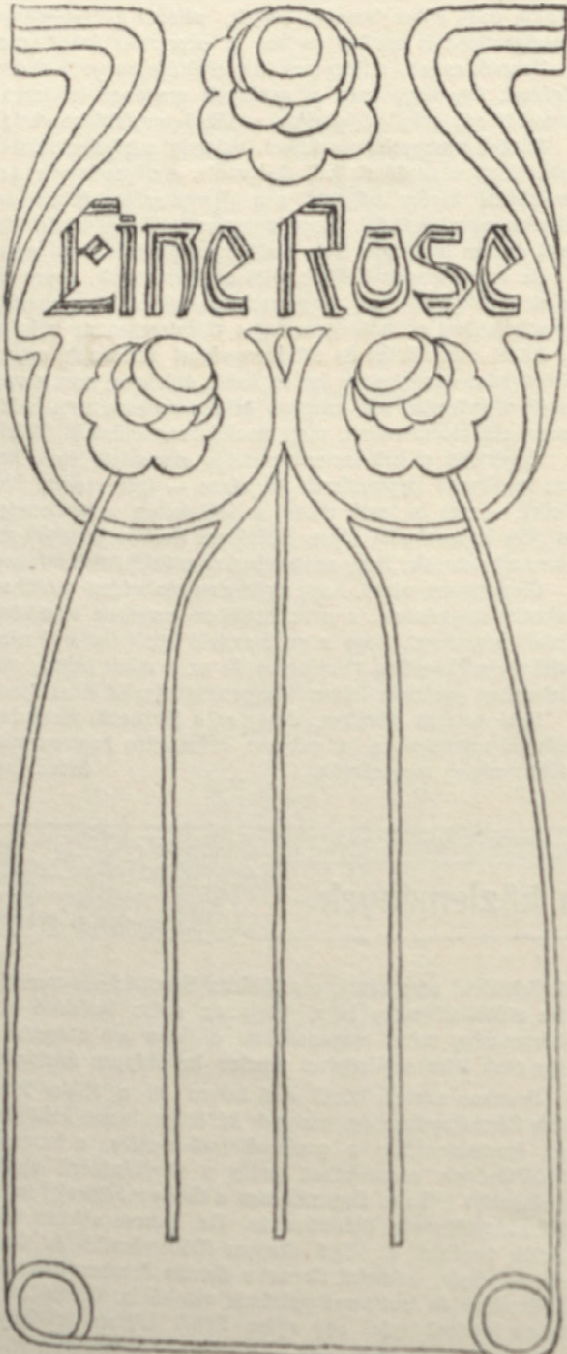
Kner Izidor meghívó pályázatának eredménye.

Februári füzetiünkben részletesen ismertettük e pályázat fölöttelét. Azóta már megírták a döntés is. A bíráló bizottság a mintegy háromszáz pályamunka közül a 600 koronás első díjat Muhlits Sándornak, a második díjat pedig 250 koronát Wéber Józsefnek, a 150 koronás harmadik díjat pedig Földes Föld Imrénnek ítélte oda.

Gróh István: A magyar díszítő művészet.

Ilyen című munkára hírdet előfizetést az Iparművészeti Iskola egyik kiadó tanzára. A könyv célja lenne egyrészt ismeretesebbé tenni nemzeti díszítő formáinkat, másrészt építőművészeinknek és műparosainknak oly művészi anyagot nyújtani, amely kétségtelen magyaros erőt és művészi jellegű mellett a lehető legalkalmasabb arra, hogy modern művészeinkben felhasználhassák. Korunkban egész társadalomunk érzi a díszítő művészetben a megújulásnak a szükségét, s ez a vágy teszi érthetővé azt a mohóságot, amellyel magunkba szívjuk a külföldi folyóiratok által terjesztett idegen szerleket. Ennek elisményezésére vállalkozik ez a munka, sri kiadvánban biztosítani e nagy dialokulásban e nemzeti ornamentikának. Közönségünk és művészi tervezőink előtt ismeret, mindennaposan akarja tenni nemzeti forma-nyelvünkkel, s így jövő művészeink fejlődésére befolyást gyakorolni. A cél elérésében első sorban ezeket a műveket mutatja a munka, amelyek nemzeti művészeink legértékesebb hiányainak vannak hivatva segíteni.

A munka első része a barokk és népies építészeti hozzá. Kimerítően, körülbelül hássz lapon ismeretbe népies művészeinknek ezt a klasszikus anyagot, amely művészi beretnél fogva hivatva van modern nemzeti építészeti átfarm-

Kovács Károly rajza. (Falk Zsigmond ír. német nyelvű kiadványból.)

lására. Több lap foglalkozik a palórság és a matyó vidék faragásával, ehhez csatlakoznának a részben rokon zólyomi faragások; Erdély magyarságának díszítő művészetét még ennél is bővebben tárgyalná a mű, súlyt helyezve a kalotaszegri faragásokra és főképp a kalotaszegri írás után való varrottasokra, mint a magyar hímző művészet legérdekesebb alkotásaira. Az Alföld művészetét és a Dunántúli népies művészetét első sorban a pásztorok jellegzetes csindálmányai: a díszített üllökek és kisebb faragások fogják képviselni a munkában. Kívül Somogy szolgáltatott érdemes műveket a közlésre. A népies hímzések néhány remekét hozza a munka Baranyából. A műnek ez az első része 60 lapból állana a jelentékeny magyarázó szövegen kívül. A lapok nagysága 30:40 cm., a reprodukció módja autoplíria lenne, közöttük egy lap háromszínű nyomtatással.

A munka második része a modern magyar díszítő művészetet kívánja szolgálni, s eleven lapon körülbelül kétszázötven mintát nyújt, amelyek mindannyian a szerzőnek és néhány volt tanítványának tervei. E tervek mind a munka első részében közölt anyag halása alatt, annak átértékelésével készültek; modern és mégis magyaros voltak utat kívánva mutatni arra, miképp hidalható át a népünk művésze és a modern díszítő művészet között űr, a párosság és a modern szélsőségek egyaránt való elkerülésével. E modern magyar díszítések kis része szobrászati dísz, nagy részük síkdíszítmény, s a díszítő festés, hímzés, bútorkerakás, könyvdíszítés meg a szövetnyomatás technikáinak megfelelő díszítések bő választékát szolgáltatja. A mű e második része 50 lapból állana az előbb megadott lapnagysággal.

A munka sajtó alatt van; első része a folyó év június havában, második része szeptember hónapban fog megjelenni. Ára mindkettőnek 30 korona lesz. Az esetekben, ha egyesek a vételárat részletekben kívánják kifizetni, ebből kivánságukkal forduljanak a szerzőhöz (Klitzsy-u. 31).

Kereskedelmi miniszteriumi elvi határozatok.

A segédlet igazolás (munkakönyv) nélkül fölfogadó munkaadónak az előbbi munkaadóval szemben fennálló kártérítési kötelezettsége az 1884: XVII. t.-c. 176. §-a szerinti érvényesítendő. (Kelt 1907 február 25-én 96159—1906. sz. a.)

A rég szövegében beálló változás esetében új igazolványt váltani nem kell, csupán a régi igazolványt igazoltatni kell. (Kelt 1907 február 25-én 97488. szám alatt.)

Munkabeosztás az Iparművészeti Múzeumban.

Az Iparművészeti Múzeum eddigi főkönyvtárosa, Czákó Elemér dr. újabban múzeumi órré lett, a könyvtár kezelését pedig az eddigi könyvtári segédőr, Szönyi László vette át.

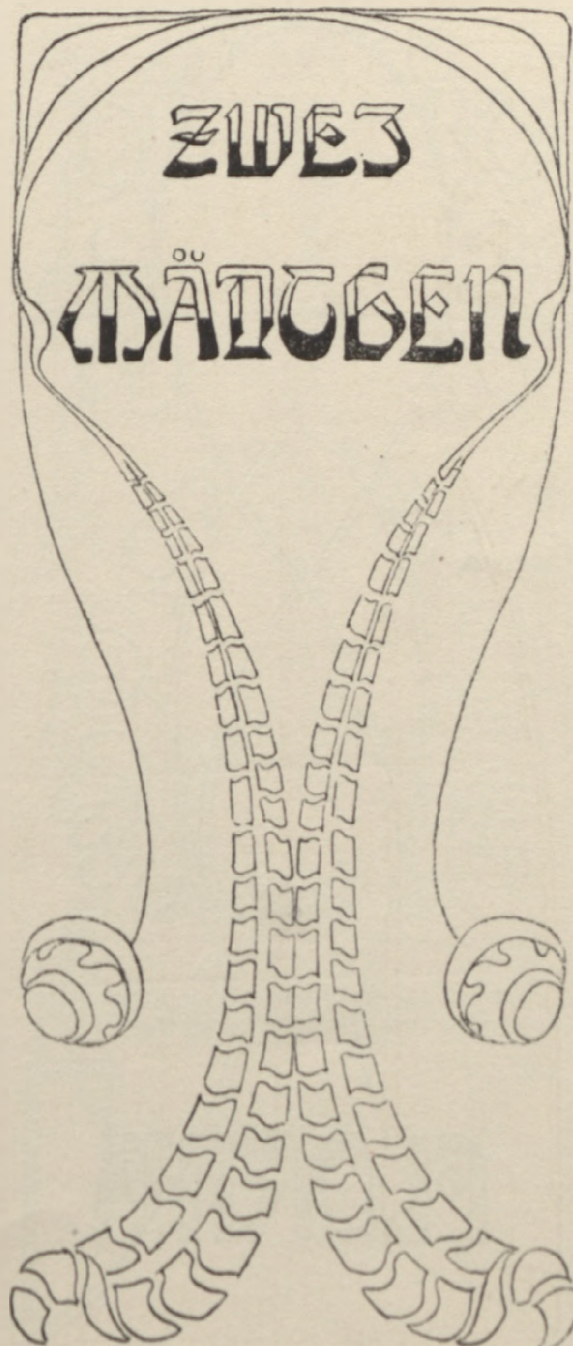
Az egész nyomtatási technikát felölelő szakkönyv

kialakítását vette terve a Budapesti Gépmesterek és Nyomók Köre. A könyv a Kör fennállásának huszonöt esztendő óta folytatódó alkalmából jelennek meg. A Kör április havi választmányi ülésén Wiesenberger Vilmos elnök — mivel hogy három-négyezer koronás előállítási költségről van szó — a gépmesterekkel tagok helyi befizetéseinek fiz. állással való felvételét ajánlotta hatvan helyi időtartamra. Hosszabb vita után a választmány ezt az indítványt elfogatta, s helyette Böhm Sándor szakértő indítványát fogadta el, amely szerint a könyv előállítás költsége előírású ívek, illetőleg előfizetés útján lenne fedezendő. A könyv ára 6 korona volna.

Az ólom okozta betegségek biztos fölismerése

nem könnyű dolog, s az orvosnak, hogy a diagnózist biztosan megállapíthassa, ismernie kell a beteg egész élete módját, az ólombetegség különbözően az ólombeütéssel való folytonos beáradása s az ólomtól piszkos kézzel való érintés következtében keletkezik. Hogy az ólom por alakjában a

nyomda levegőjében szállongana: nem áll, mert hisz sokkalta súlyosabb annál, semhogy egynéhány centiméternyire is magasabbra emelkedhessék. Ha az ujjak bőrének pórusain át hatol be az ólom a szervezetbe: többnyire béműködéseket okoz. A szájon át a szervezetbe jutott ólom az úgynevezett ólomkólikán kívül a fagyhúst tehel kékes-szürke szegélyűvé, majd meg rothadóvá, az arcot és az ajkakat sápaóttá. Hányás, székrekedés, izületfájdalom — különösen a térd-izületekben — szintén gyakori következménye az ólommérgezésnek. Súlyosabb esetekben agyvérzés-bántalmak is léphetnek föl, s ezek nem egyszer halálos

Kovács Károly rajza. (Falk Zsigmond dr. német novellás könyvéből.)

úgyszódsák. A kőszüny és a vese-zsugorodás állítólag okozati összefüggésben vannak az ólombetegséggel. A betegség kifejlődése gyakran esztendőnkig is késlekedik, de azután hónapokra is terjedhet a betegség tartama. A betegség legbiztosabb ellenszere az ólomtárgyakkal való munkától tartózkodás és lehetőleg sok jóféle tejnek a rendszeres élvezete.

Hol keresnek a könnyunyomatatók legtöbbet?

A havonál angol újságok szerdái legutóbb új árszabályt dolgoztak ki, s azt békés uton érvényre is emelték az összes nyomdákban. A minimum e szerint napi hat dollár, ami száznál is több koronányi heti fizetésnek felel meg.

A lelkiismeretlen Inasnevelési rendszer ellen.

Németországban ha a nyomdátörök Inasokat tart, meg is kell tanítania őket a mesterségükre. Ha ebből kötelességének eleget nem tesz: anyagilag is kórárt vállalja, amennyiben a fiút elveszik tőle, s valamely más nyomdában az ő költségén taníttatják tovább. A hannoveri Iparkamarnak választmánya a legutóbb is két ilyen esetben torolta meg a principálisok hanyagságát vagy lelkiismeretlenségét, s mert az utóbbiak a fiúk értelmességével és lustaságával védekeztek: figyelmeztetést küldött szíjjel az összes munkáltatóknak, hogy a tanulni nem akaró vagy arra nem képes Inasokat a szerződésben megállapított próbaidőn belüli távoztassák el a műhelyükből, mert azontúl teljes a felelősségük.

Fittler K. és Györgyi K.: Magyar Iparművészet.

A Magyar Iparművészeti Társaság ilyen című pompás folyóiratának második füzetét nemrég jelent meg. Tartalma dús és változatos, mint mindig. Éber László dr. részletesen ismerteti benne Giergl Kálmán építésznek nagy és megelégedést értes Iparművészeti gyűjteményét. Régi bronzok, ötvös-munkák, porcellánok, fofaraguányok hosszú sorozatát látjuk jól sikerült autotípplal képekben reprodukálva, különösen pedig gazdag a gyűjtemény szőnyegekben, melyek közül háromról természetű háromszínynyomdos képet mutat be a füzet. A rovatok a szokott alaposággal ítékeztetjük az olvasót a hazai és külföldi Iparművészeti mozgalmakról. A füzetben itt-ott elszórva apró észket látunk; ezek a szöveg túlságos ritkítottságával egyetemben kissé szaggatottá, nyugtalan halásúvá teszik a kalumnák képét, de erdősége miatt mégis figyelmet érdemel a folyóiratnak egész tipográfiájának elrendezése. A nyomtatás gondos, mint azt az Athenaeumtól már rég megszoktuk. A Magyar Iparművészet az Iparművészeti Társaság tagjainak évi 10 korona tagsági díj fejében ingyen jár; előfizetési díja szintén csak ennyi.

Könyunyomdászati viszonyok Jáva szigetén.

Jáva sziget fővárosában, Batáviában az Ipar különbeni lanyhasága mellett is meglehetősen nagy a könnyunyomdák száma. Így áll a dolog a sziget egyéb városalban szintén. Munkaminőség dolgában a Jával nyomdák az európai állagosságnak megfelelő produkálnak, sőt néha a jobb munkák mértékét is megölik; éppen ezért az európai nyomtatvány-Import Jávába már majdnem egészen megszűnt. A munkások majdhogya nem mind kínaiak. Az európaiak csak az akadémia-szerzők, korrektori, művészeti s hasonló állásokat töltik be. A fizetésük rendszerint két-háromszoros a kora, mint emelkora Európában szokott lenni úgy átlagosan.

Udiltózsok a magyarországi nyomdák dolgában.

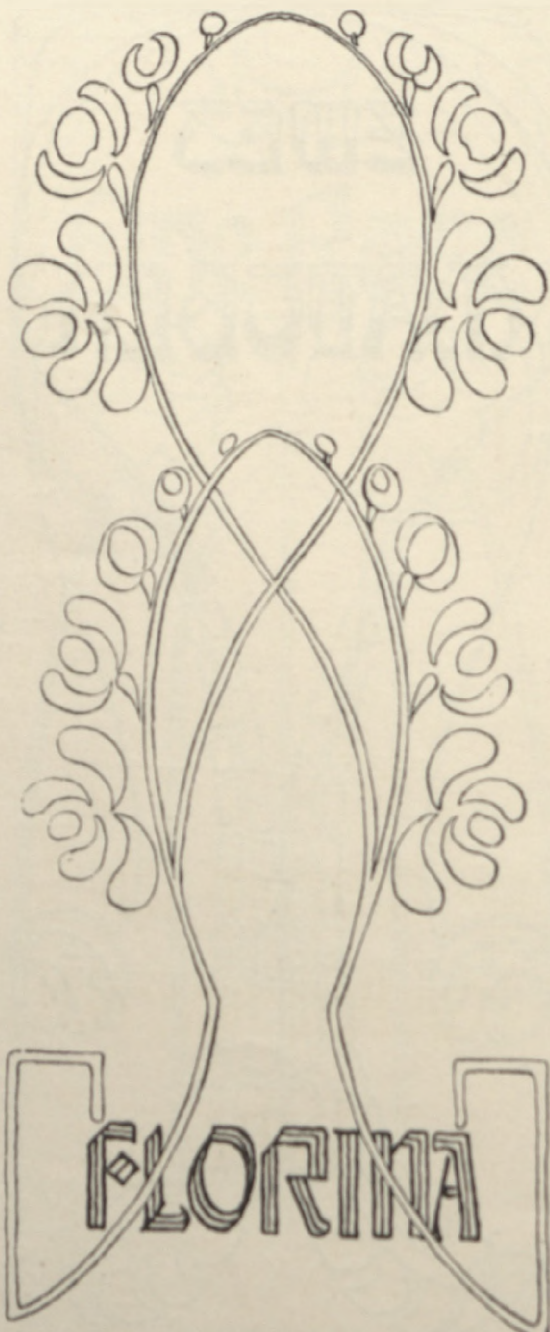
Szekszárdon most hamarjában két új nyomda nyílt meg. Az egyiket a Molnár Már nyomdájának előző művezetője, a Budapesten is azHNBben ismert Kassán (Kahn) Sándor, a másikat pedig Perli Dániel budapesti nyomdász alapította.

Érdekes ujtás a levelező-lapokra vonatkozóan.

A római világpostai-kongresszus határozata értelmében az évi október hó 1-étől kezdve a magánírás által készített képek stb. levelező-lapokra nem alkalmazandó szabadság a "Levelező-lap" felirattal látni. Előző a pósta a felírás nélküli való lapokat levelezésnek tekintette és mindig a megfelelő portó-bírságot szabta ki a felírás nélküli lap címzettjére.

A képek nyomtatására való lemezek udmlja.

Az osztrák vámbívetelők egy idő óta mintha mindénáron csak beszállítgatni akarnák a könnyunyomdátörök: mind-annyian valami újabb okoskodással próbálják meg a Németországgal való hurrendörömi összeköttetésüket. Legutóbb

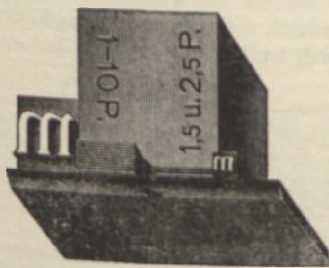

Kovács Károly rajza. (Falk Zsigmond dr. német nyelvűs könnyűből.)

azt fundálják ki, hogy a külföldről a vámbelétrőre érkező galvanók a finoman megmunkált fémrűk csoportjába tartoznak, s mint ilyenek, száz kilogrammonként nem 45 koronás vámtétel alá esnek — mint eddig —, hanem 70 koronás alá. Az ausztriai nyomdatulajdonosok egyesülete ez ügyben most terjedelmes beadvánnyal fordult az osztrák kereskedelemügyi miniszterhez, bizonyítva, hogy a galvanók tulajdonképpen a galvanók egész megmunkálása áll, éppen nem nevezhető "finom megmunkálásnak".

Eszköz az egyetemes betűvonal ellenőrzésére.

Az egyetemes betűvonal alapjául tudvalevőleg a negyedik feltes finom vonal szolgál, amelynek képe egész pontokat kitevő alárakás részében mindig vonalban áll a melléje tett betű alsó vonalával, csak a nonpareille, borglaz és garmond betűket véve ki, amelyeknél az alárakás vastagsága fél pontra "megy ki". Megbízható betűvonal-mérő eszközzel azonban a nyomdabelli már használt rézléniók és sorzáró darabok alig használhatók, mert a kapott vonal, az

esetleg rajtuk tapadó piszok nagyon befolyásolja a velük elérhető pontosságot. A Scheller & Giesecke cég éppen ezért mostanában egy kiscsiny eszközt készített, amelynek segítségével a helyes betűvonal a legpontosabban megállapítható. Ábránk világosan mutatja az egészet. Szilárd tömbben pontosan belevésve

ott lájuk a negyedik feltesnyi távolságban levő finom lénlékat. A tömbre egy illesztő-lapocskát van ráácsolva, amelyre a betűt ráhelyezve, egyik oldalán az egész pontokat, másikon a fél pontokat kitevő betűhúst mérhetjük le. A kis segítő eszköz ára tokban 12, tok nélkül 9.60 korona Lipszében.

Szerkesztőségünkhez beküldött nyomtatványok.

A Márkus-nyomda kitűnő mesterszerezőjétől, Kun Mihály szaktársunktól egy csereg szép nyomtatványt kaptunk a vidéki kiállítónak céljaira. Ualamentyl azt bizonyítja, hogy Kun szaktársunk kész iparművész, ki sok esetben játsza teszi túl magát az anyag szabta korlátokon, s mindamellett sohasem esik szertelenségbe. Különös forma- és színérzkében találhatjuk meg különben sikereinek a nyitját. Ezt pedig ha nem tudnák, akkor is könnyen elidáhalnák, hogy az iparművészeti iskolából esti tanfolyamokon szerzte meg.

Bianó János mohácsi könnyunyomdájából is igen szép gyűjteményét kaptuk a jól tervezett, kifogástalanul szerzett és precíz nyomtatott akridens munkáknak. A gyűjtemény akármelyik budapesti nagy nyomdának is becsületére válnék. Készítőkük, Müller szaktársunk, jól kitért velük magáért. Az egészet beosztottuk a kiállítási célra szánt kollekcióba.

A öregei Maschinenfabrik Rockstroh & Schneider cégtől megkaptuk a ómború nyomtatásra való "Ulteriora-ósz" XVII. és XVIII. sorozatának mintalapjait. E praktikus és a kisebb és nagyobb könnyunyomdákban egyaránt gyorsan terjedő anyag igen jól használható bármely ómború nyomtatási ómborára, s mellesleg mondván, nem is nagyon órdga.

A bécsi Butenberg-Haus Gebr. Beer cég arról írt nekünk, hogy április havától kezdve a majna-offenbachli Faber & Schleichner A.-G. gépgyárának képviselőit átvette.

"Littfaem für die Flech- und Rundstereotypie sowie Galvanoplastik." Ilyen címmel Herrmann Károly, a bécsi Neue Freie Presse nyomdájának igazgatója könyvet írt, s azt saját kiadásában 2 koronájával árulogatta. A könyvben foglalt egész anyag harminctől rövidke fejezetre oszlik.

A gipsz-stereotípálval kezdődik, majd fölvilágosítást ad a matrica-készítésről, a fém keveréséről stb. Igen behatóan foglalkozik a hideg stereotípálval, valamint általában a papíros-stereotípálval. Bőséges teret szentel szerző a kalander használatának is. A modern kor stereotípál ujdonságai közül megismerteti a Clotplate-et meg az Autoplate-et is. Ezenkívül alapos oktatást ad minden a stereotípál érintő dologban, sőt még az ólomlemezek vésésében és a stereotípál lemezekről való nyomtatásban is. Leghátul a galvanoplasztikát ismerteti a szerző. Ajánljuk a könyvet németül értő szaktársaink figyelmébe, annál is inkább, mert hiszen magyarban az e tárgyú irodalomnak nyoma is alig van.

Bevétel.

Pénztári kimutatás az 1907. év április haváról.

Kiadás.

Áthozal a múlt hóról	5476	47	Máxbér április hára	10	—		
10 db hitelezvetheteli részjegy á 10 K	100	—	Pénzt. fizet.-díja 1906. (30 ar.), I. részlet	168	75		
Gutenberg-szabór-alap	391	05	Közlönt. adm. portákélt. helyb. és útdéhen	7	29	186	04
Ács-Mihály-alap	532	25				5212	—
Buschmann-szem. a Gut.-szabóralaphoz	30	—	Kézpénz e hó végén			100	—
			10 db hitelezvetheteli részjegy á 10 K			421	05
			Gutenberg-szabór-alap			532	25
			Ács-Mihály-alap				
Tagsági járulékokban befolyt:			Szakirodalmi alap:				
Államnyomda	5	40	Kézpénz e hó végén			791	31
Athenaeum	21	60					
Begó Márton és Fia	3	—	Szaktanfolyam:				
Berhault-nyomda	3	60	Üllőgyesnégy számdíja hat műmellékletért	134	—		
Bizhler-nyomda	3	60	Dégy műmellékletnek a azedőel díja ..	24	—		
Bróza ONA	3	60	Tanfolyamoz. üllőgyes- és lev. költéség	16	8		
Budapesti Hírlap	7	20	Martyánszky-ny. számdíja mellékletért	80	—		
Buschmann Ferenc	6	60	Utólagos vámmegterítés	1	55		
Egysémi nyomda	0	60	Jáhal-nyomda számdíja három mell.-ért	59	10		
Füvészi nyomda	0	60	Kiad. ny. betörés és tűz ell. biztosit.	25	34		
Franklin	48	60	Sas és Bauer papíros-számdíja	52	86		
Franklin-fiók	7	20	Berehcsizta, hidillítés, megh. és exped.	7	26		
Fried és Krahauer	—	—	Előadók óradíja (III-IV. ciklus)	155	—		
Gallitznstein	4	80	Szolgádnok tatarlításért	10	—		
Gelléri és Székely	3	60	Berakónk óradíja	6	—		
Globus	6	—	Utóéhi hidillítésnek költsége	5	70		
Hamburger és Birsholz	6	—	Kassai műmelléklet papírosa	14	—	590	89
Hedwig Sándor	1	80					
Horváthszky	4	20					
Hungária	1	20					
Jáhal-nyomda	4	20					
Járási György	3	—					
Kellner Erad	—	—					
Kerész József	3	—					
Klein Ullmas	1	20					
Korvin István	3	60					
Közvetl. nyomda	5	40					
Légrád	7	80					
Lengyel Lipót	4	20					
Merkhauz és Garal	1	80					
Mérkus Samu	11	40					
Mév. menetjegy-nyomda	—	—					
Molnár Lajos	5	40					
Nagy Sándor	1	80					
N. Nap	—	—					
Neuwald Illés utóéhi	—	—					
Ortner-nyomda	4	80					
Pallas	15	60					
Pannónia	1	80					
Pap és Schwartz	1	20					
Pátria	18	—					
Preter Lajos	7	80					
Prati könyvnyomda r.-t.	54	60					
Pronner K. L. és fia	3	60					
Radó Iszr	18	—					
Révi és Salomon	7	20					
Richter J. Ede	1	80					
Rothberger és Weiss	4	80					
Rózsa N. és neje	—	—					
Schmelitz és Miesner	8	60					
Stephanom	10	20					
Székesfehérvári közl. nyomda	2	40					
Szent-László-nyomda	1	20					
Thalia-nyomda	20	60					
Üllőgyesnégy-nyomda	6	80					
Weiss L. F.	10	80					
Wiedner FIBB és fia	—	—					
Utóéhről:							
Nagyberek 5.40, Kolozsvár 30.60,							
Gyoma 3.40, Szeged 0. —, Pécs 30.60,							
Felhasznált 3.80, Mohács 3. —, Miskolc							
12.60, Szabadság 1.20, Kassa 15. —, Sz-							
szeged a utóéhről	114	60					
Egyretekül (részletezés a kifizetés							
alólal)	52	80					
	266	60					
Ebből 10 százalék a szakirodalmi alapra	26	04	812	04			
Szakirodalmi alap:							
Áthozal a múlt hóról	734	37					
10 százalék a kifizetésből	20	04					
	754	41				7883	54

A magyar állam nyomdászattör- ténelmi térképe

Tervezte és magyarázó szövegét írta:
□ FIRTINGER KÁROLY. □

Ára helyben 60 fillér, vidékre 70 fillér.
 Az Évkönyv megrendelől féláron kapják.

Szakfolyóiratokat és -könyveket

(bármely nyelveket is) vásárol, esetleg cseréberél főúrral szaktárs. Ajánlatok e folyóirat szerkesztőségéhez intézendők.

Ezidei Évkönyvünkből van még előadásra szánt példány. Nagyobb megrendelések esetében — míg a készlet tart — részletfizetésre is kaphatók Bózsik István pénztárosunknál (VIII, József-utca 23) helyben 3, vidékre 3-30 koronáért.

Beküldési tábláinkat megrendelőinknek immár szétkülödtük, néhány darab azonban még rendelkezésre áll és rövid ideig kapható kiadóhivatalunkban, főúrral megrendelőnek 1 kor. 40 fillérért, vidékre (postamentesen) 1 kor. és 50 fillérért.

SCHÖNTAG GYULA

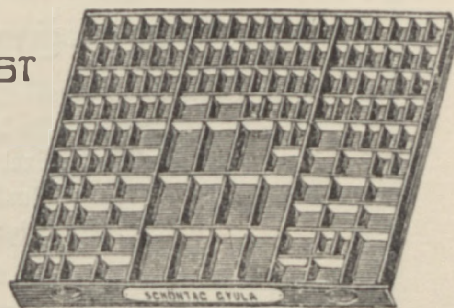
szakasztalos

BUDAPEST

Ul, Uáci-körút 51.

Kis antikuszek-
 rény 6 K 40 f.
 Nagy szekrények
 8 K 40 f.

Árjegyzék ingyen és
 bérmentve.

MAGYAR NYOMDÁSZOK ÉVKÖNYVE

Szerkesztli: NOVÁK LÁSZLÓ

KIADJA A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRE

1907

HUSZONKETTEDIK ÉVPOLYAM

Karácsonykor jelent meg igen díszes kiállításban. Terjedelme mintegy 10 lv, műmellékleteinek száma 45. Kiállítás és tartalom dolgában fölülmúlja az eddigi köteteket. — Ára 3 kor., postán küldve 3 kor. 30 fillér. Megrendelhető a Könyvnyomdászok Szakköre pénztárosánál: Bózsik István szaktársnál, Budapest VIII, József-utca 23. szám.

Főraktár és iroda:

MÖLLER TESTVÉREK, Budapest V, Súlyos-utca 13.

Kurzweil János és Társa

BUDAPEST IX,
Márton-utca 19. szám.

Első magyar könyv- és könyomdai
szersz. festék- és hengeranyag-gyár. *szersz.*

Újság-, mű-, illusztráció-, díszmű- s mindenféle színes
festékek, kencék, bronzok a grafikai iparágak részére.

Henger-öntő műhely

lapos és körforgó gépekhez. Olcsóbb és jobb a házi
öntésnél. Patent gelatin-hengeranyag. Szedővasak,
Igazítható feszítővel. Szabadalm. saját találmány,
47.004. és 53.406. számú osztrák-magyar szabad.
Számos helyen kitéve.

TELEFON: 56-64.

EGYESÍTVE:

BERGER
ÉS WIRTH

LIPCEI FESTÉK-
GYÁROSOKKAL.

FIÓK-GYÁRAK:

 BERLIN
BARMEN
FLORENC
LONDON
NEW-YORK
PÁRIS
SZENTPÉTERVÁR.

Legrégibb
gyorsajtó-
gyár
a birodalom-
ban.

Magyar gyorsajtó-gyár

Kaiser L. Fial

Budapest, VIII. ker., József-utca 56. szám.

Legrégibb
gyorsajtó-
gyár
a birodalom-
ban.

TELEFON:
54-48.

Egyszerű gyorsajtók vasuti szerkezettel, 2 és
4 hengerrel. Egyszerű gyorsajtók körbenfor-
gással, 2 és 4 hengerrel. Kromó- és autotipia-
gépek front-kirakóval vagy a nélkül. Rotációs
és két színt nyomó gépek. Gyorsan futó "Rapld".
Meglepő munkaképesség: óránként 1800 pél-
dány minden megerősítés nélkül. A legtökélete-
sebb festékdörzsölés. Erős és szilárd szerkezet.
Könnyű és pontos járás. Maszatolás kizárva.

CHEK-COMTO:
8164.

!! Mindenki, mielőtt gépet venne, saját érdekében kérjen ajánlatot !!

Megjelent

és a Grafikai Szemle kiadóhivatalában (Budapest V, Hold-utca 7. sz.), valamint Bozsik J. szakköri pénztárosnál (Budapest VIII, József-utca 23, II. em. 18. ajtó, avagy Vármegye-utca 11. szám, Franklin-fiók) kapható:

A Könyvnyomdászok Szakköre 1905–1906-iki szaktanfolyamainak értesítője. ◊

Szerkesztették: Tanay József és Novák László.

220 oldal, sok szedés- és egyéb példával. A szakjukban fejlődni óhajtó szaktársak nélkülözhetetlen kézi könyve. Rövid és azért tömör összefoglalásban ismerteti a szaktanfolyamokon előadott tanítási anyagot.

Ara 1 korona.

Vidékre 1 korona 10 fillér.

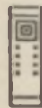
BERTHOLD H., BERLIN SW

RÉZLÉNIAGYÁR ÉS BETŰÖNTŐDE RÉSZV.-TÁRS.

Fiókok: Wien, Szt. Pétervár, Moszkva és Bauer & Co., Stuttgart

Nagy választék különféle körzet és betűujdonságokból, rézléniákból, vignettákból és a t. o. Legnagyobb választék orosz betűkből. o Teljes nyomdai berendezések gépekkel és segédeszközökkel. o Szolid kivitel.

Vezérképviselők:

Pusztafi R. és társa, Budapest V, Lipótkörút 17

a kik mintákkal és ajánlatokkal szolgálnak.

Lanston-Monotype

a világ legjobb betűöntő- és szedőgépe.

Magyarországon és Ausztria területén eladja és működésben bemutatja

Alapítatott
1878. évben.

Carmine Hugó

teljes nyomdaberendezések gyára

Alapítatott
1878. évben.

Budapest VI,

Kirdly-utca 26.

Wien VII,

Burggasse 90.

Prag II,

Dittrichgasse 1968.

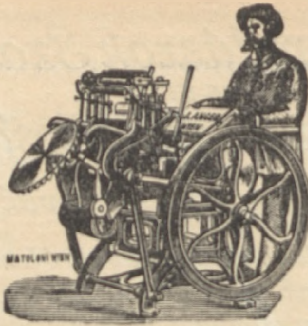
Nyomda-festékek, kencék és hengeranyagok nagy raktára

Kast és Ehinger

G. m. b. H. stuttgarti és feuerbach-i gyáraiból.

Fiókgyarak: New-Yorkban, Berlinben és Chicagóban.

A párisi kiállításon grand prix-vel és két aranyéremmel, továbbá a st.-louisi kiállításon nagy díjjal lett kitüntetve.

Josef Anger & Söhne

Gépgyár és
vasöntöde
Wien-Hernals, Hauptstr. 122.

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és könyomdák, papiros-gyárak, üzleti könyveket készítő gyárak, könyvkötők, dobozgyártók számára, a legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel.

— MAGYARORSZÁGI KÉPVISELŐJE: —
SILBERER A. úr, Galgócon.

ORMOS BUSZTÁV UTÓDAI
KÖNIG ÉS BAYER
= fotóknokográfiai műintézete =
Budapest VII, Kazinczy-u. 32.

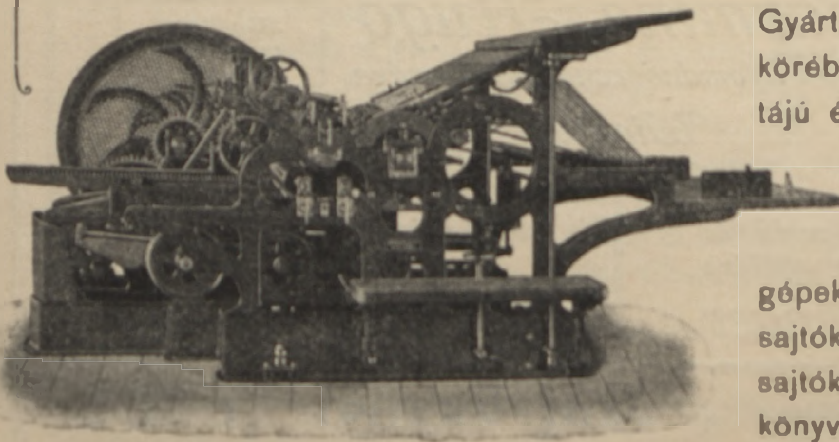
KLISEK mindennemű képes nyomtatványokhoz a legjobb kivitelben.
AUTOTÍPIA. ≡ KROMOTÍPIA.
≡ FOTOTÍPIA. ≡ FOTOLITO. ≡

— Házankivűli felvételek. —

Magyarország egyedüli gyorsajtógyára.

Wörner J. és Társa

==== Budapesten. ====

Egyesre könyvnyomdai gyorsajtó vasöntvényes és a feladott hengerekkel.

Gyárt a sokszorosító ipar körébe vágó mindenféle fajtájú és nagyságú gépet, és pedig: könyvnyomdai gyorsajtókat, körforgású nyomógépeket, könyvnyomdai gyorsajtókat s könyvnyomdai kézi-sajtókat, valamint különféle könyvkötő-gépeket.

KOBLINGER & GYULA

Fotokemigráfiál Műintézete

BUDAPESTEN

VII, Csengery-utca 22. sz.

Készül

KLISÉKET

művek, folyóiratok, árjegyzékek, hirdetések részére. Tervek fotolitográfiailag sokszorosíthatnak. ♦♦♦♦♦♦♦♦♦♦

TELEFON 14—61.

Alapítva 1892.

Könyv- és könyomdai
festékgyár.

Wüste F.

Iroda és raktár:

BUDAPEST

VI, Gyár-utca 62. sz.

Gyárt: könyv- és könyomdák részére való fekete és színes, valamint réznyomáshoz szükséges mindennemű és színű festékeket.

Hengeranyag- és kence-gyár.

„Krause“ emeltyűs könyomó-kézisajtó.

Saját szerkesztésű legújabb sajtónk, egészen vasból, ruganyos nyomással és a taliga visszamenetelét könnyítő szerkezettel.

Biztonsági díjtól és vámtól mentesen Ausztria bármelyik vasúti állomására.

Ha a megrendelésben a fűzőkeret nélküli sajtókat kívánjuk, a mellékelt rajzokat nézzük meg.

A sajtó távirati megjelölése		No	A taliga		A sajtó ára		
fűzőkerettel	fűzőkeret nélkül		szélessége	hossza	fűzőkerettel	fűzőkeret nélkül	
		a ké száma		cm	cm	korona	korona
Mariage	Marialite	MN	45	55	700—	735—	
Magdalena	Magazijn	MP	55	65	795—	850—	
Magdolum	Magenader	MPa	55	70	815—	870—	
Maximilian	Maximianus	MQ	60	80	905—	955—	
Moriche	Moriolis	MR	65	90	950—	1010—	
Methusalem	Metileno	MS	75	95	1100—	1160—	
Methule	Metrisch	MSa	75	100	1110—	1170—	
Meichior	Meldois	MT	80	100	1145—	1210—	
Meichiades	Meldung	MTa	80	110	1165—	1230—	
Mimie	Mulvio	MU	85	125	1250—	1315—	
Mummerel	Mummolus	MV	95	140	1370—	1435—	
Myscole	Myself	MX	110	150	1670—	1750—	

Az árakban beleszámítottak a kerékvédő ára is.

Bővebb felvilágosítást ad: KAUFMANN GYULA, Budapest VII, Kertész-utca 37.

KARL KRAUSE, LEIPZIG.

Bélyegző-metszés.
Mechanikai műhely.
Galvanoplasztika.

Ólomzár-gyártás.
Tömöntöde.
Rézlénia-gyártás.

Első magy. betűöntöde

☐ részvény-társaság ☐

Budapest VI, Dessewffy-utca 32. sz.

Teléfonoszám 23-70.

Dús raktárt tart folytonosan magyar, német,
tót, horvát, szerb, román és bolgár ékezetű

könyv- és címbetűkből,

körzetekből, rézléniákból és kizárásokból,
továbbá a legkülönfélébb ékezetekből és
egyéb nyomdai felszerelvényekből. Egész
nyomdai berendezések jutányos áron és
☐ gyorsan fogatosíthatnak. ☐

ÜNDONSÁG!

ÜNDONSÁG!

Egyetemes tabella-alapzat

Czettel és Bendiner szabadalma.

